

Maakatsaus

Lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston lopettaminen: Lanzaroten yleissopimuksen täytäntöönpanon tilanne

Suomi

SISÄLLYSLUETTELO

ALKUSANAT.....	3
LYHYESTI.....	5
1. JOHDANTO	6
2. LASTEN SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ JA RIISTO SUOMESSA.....	8
2.1 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö	8
2.2 Lasten seksuaalinen riistäminen prostituutiossa, lasten myynnissä ja ihmiskaupassa sekä matkojen ja matkailun yhteydessä	10
2.3 Teknologiaan perustuva lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto	13
2.3.1. Lasten itsensä tuottama seksuaalinen sisältö.....	16
2.5 Lapsiavioliitto, varhainen avioliitto ja pakkoavioliitto seksuaalisen riiston muotona tai polkuna siihen	19
2.6 Erityisen haavoittuvien lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto	21
2.7 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto kriisi- ja hätätilanteissa	22
3. KANSAINVÄLISET SITOUKSET JA LAINSÄÄDÄNTÖKEHYS.....	24
3.1 Kansainväliset ja alueelliset sitoumukset	24
3.2 Kansallinen lainsäädäntö ja tietoon tulleet rikokset.....	26
3.2.1 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö	27
3.2.2 Prostituutioon, lasten myyntiin ja ihmiskauppaan sekä matkoihin ja matkailuun liittyvä lasten seksuaalinen riisto	29
3.2.3 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto verkkoympäristössä	31
3.2.4 Syytteet lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta	34

4.	SUOMEN TOIMET LASTEN SEKSUAALISEN HYVÄSIKÄYTÖN JA RIISTON TORJUMISEKSI	35
4.1	Koordinointi ja yhteistyö.....	35
4.2	Ennalta ehkäisevät toimet, tiedottaminen ja koulutus	39
4.3	Seksuaalisen riiston ja seksuaalisen hyväksikäytön lapsiuhrien suojeleminen ja heidän oikeuksiensa edistäminen	42
4.3.1	Raportointijärjestelmät.....	42
4.3.2	Rikostutkinta ja lapsisensitiivinen oikeus.....	44
4.3.3	Uhrien auttaminen.....	47
4.3.4	Mahdollisuus korvaukseen	48
5.	LASTEN JA SELVIYTYJIEN OSALLISTUMINEN.....	49
6.	TIE ETEENPÄIN	51

ALKUSANAT

Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan (Lanzaroten yleissopimus) tehtiin 25. lokakuuta 2007 Lanzarotella, Espanjassa, ja se tuli voimaan 1. heinäkuuta 2010. Huhtikuusta 2023 alkaen sopimuksen ovat ratifioineet paitsi kaikki 46 Euroopan neuvoston jäsenvaltiota myös kaksi neuvoston ulkopuolista valtiota: Venäjän federaatio ja Tunisia. Lanzaroten sopimus on kunnianhimoisin ja kattavin kansainvälisoikeudellinen asiakirja, jolla suojellaan lapsia seksuaaliselta riistolta ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Tämän riiston ja hyväksikäytön katsotaan sisältävän kaikenlaiset mahdolliset lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset: lasten seksuaalisen hyväksikäytön – myös luottamussuhteissa –, lasten riiston prostituutiossa, lasten houkuttelun seksuaalisiin tarkoituksiin (*grooming*) ja lasten turmelemisen altistamalla heidät seksuaaliselle aiheisällölle ja toiminnalle sekä rikokset, jotka liittyvät lasten seksuaalista hyväksikäyttöä käsittelevään aineistoon.

Vuonna 2022 Euroopan neuvosto yhdisti voimansa ECPAT International -järjestön kanssa laatiakseen maakatsaukset kustakin Lanzaroten sopimuksen sopijapuolesta. Nämä maakatsaukset perustuvat ECPAT Internationalin jo vakiintuneeseen prosessiin ja menetelmään sekä laajaan tietoaaineistoon, jota on koottu Lanzarote-komitean seurantamenettelyllä. Maakatsaukset on tarkoitettu tehokkaaksi välineeksi, jonka avulla voidaan edistää ja kehittää lasten seksuaalisen riiston ja seksuaalisen hyväksikäytön torjuntaa sopimukseen sitoutuneissa valtioissa.

Maakatsauksissa kootaan yhteen asiakirjaan ne tiedot, jotka Lanzaroten sopimuksen sopijapuolet ovat antaneet kyselyssä yleiskatsausta varten, sekä Lanzarote-komitean¹ antamat suositukset. Lisäksi kirjallisuuteen perustuvilla tutkimushavainnoilla täydennetään tietoa siitä kehityksestä, jota on tapahtunut sopijapuolten tietojen ja komitean suositusten antamisen jälkeen. Maakatsausten laadinnan aikana luonnoksia katsauksista jaettiin ECPATin jäsenjärjestöille ja muille asiaan liittyville organisaatioille kentällä. Nämä arvioivat sisältöä ja täydensivät tietoja muilla paikallisilla lähteillä ja analyyseilla. Maakatsaukset laadittiin läheisessä yhteistyössä Lanzarote-komiteassa edustettujen kansallisten viranomaisten kanssa. Mahdollisuuksien mukaan maakatsaukset sisältävät myös lasten ja/tai selviytyjien näkökulmia. ECPAT International ja Euroopan neuvosto tahtovat ilmaista arvostavansa syvästi kaikkia arvokkaita panostuksia maakatsausten laadintaan ja tahtovat muistuttaa, etteivät ne sisällä uusia seurantahavaintoja. Mikään tällaisiin havaintoihin perustumaton kehittämissuositus ei sido valtioita. Vastaavasti Lanzarote-komitea ei hyväksy mitään sellaista lupaavaa käytäntöä, jonka kansalliset viranomaiset nostavat esiin korostaakseen panneensa Lanzaroten sopimuksen täytäntöön, ennen kuin tämä käytäntö on esitelty komitealle sopimuksen täytäntöönpanoa koskevan tarkastelun yhteydessä.

---

¹ [Lanzarote-komitea](#) on elin, joka on perustettu seuraamaan, panevatko Lanzaroten sopimuksen sopijapuolet (eli sopimuksen ratifioineet/siihen liittyneet valtiot) sen tehokkaasti täytäntöön. Komiteassa on sopimuksen sopijapuolten edustajat sekä lasten seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä torjuvien kansainvälisten hallitustenvälisten järjestöjen ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen edustajat.

Maakatsauksissa käydään läpi Lanzaroten sopimuksen aihetta koskevaa lainsäädäntöä ja politiikkaa sekä muita toimenpiteitä, joita on toteutettu lasten seksuaalisen riiston ja seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi, sekä mahdollisia kehittämissuhteita. Nämä perustuvat pääasiassa Lanzarote-komitean havaintoihin, ja ne on siten tarkoitettu muistuttamaan komitean suosituksista. Muussa tapauksessa ehdotukset ovat pelkkiä ajatuksia mahdollisista tavoista tehostaa lasten suojelua seksuaaliväkivallalta.

LYHYESTI

Keskeiset saavutukset

- Lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston torjumiseksi on toteutettu Suomessa monia toimia, muun muassa *Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020-2025* ja *Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelma*;
- lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta kootaan tilastoja, ja kyselyihin perustuvan tutkimuksen avulla seurataan lasten turvallisuutta ja hyvinvointia eri näkökulmista;
- seksuaalikasvatus kuuluu osana kansallisiin opetussuunnitelmien perusteisiin, ja kaikki opettajat koulutetaan yliopistollisessa opinto-ohjelmassaan antamaan seksuaalikasvatusta;
- lasten seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi on toteutettu merkittäviä pyrkimyksiä ja toimenpiteitä pedofiliaan taipuvaisten henkilöiden tukemiseksi ongelmansa käsittelyssä.

Keskeiset haasteet

- *Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelman* toteuttamiseen ei myönnetä erillisrahoitusta;
- lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston eri muotojen kuvailemiseen käytettävä terminologia on koottava yhteen, ja siitä on sovittava;
- ei ole olemassa järjestelmää, jolla voitaisiin koota yhteen kaikki merkityksellinen lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja riistoa koskeva tieto, jotta saataisiin kattava yleiskuva tästä ilmiöstä;
- ei ole olemassa kokonaiskäsitystä siitä, miten lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksuaalinen riisto vaikuttavat poikiin Suomessa;
- ei ole tutkittu, miten vammaiset lapset, jotka ovat erityisen alttiita seksuaaliselle riistolle ja hyväksikäytölle, käyttävät internetiä;
- viranomaisten on tärkeää edelleen tehostaa lainsäädäntöä, politiikkaa ja toimenpiteitä, joilla torjutaan tieto- ja viestintäteknologian mahdollistamaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja riistoa muun muassa niiden suositusten mukaisesti, jotka Lanzarote-komitea antoi toisessa seurantaraportissaan.

1. JOHDANTO

Pohjois-Euroopassa sijaitsevalla Suomella on yhteiset maarajat Norjan, Ruotsin ja Venäjän kanssa. Suomen alue on jaettu 19 maakuntaan, joihin kuuluvat myös saamelaisten kotiseutualue² ja Ahvenanmaa,³ joka on autonominen, demilitarisoitu, ruotsinkielinen maakunta.

Suomen taloutta pidetään pitkälle teollistuneena ja maan kotimarkkinoita pieninä.⁴ Vuonna 2021 Suomen bruttokansantuote henkilöä kohti oli 53 982,60 Yhdysvaltain dollaria.⁵ Vuonna 2019 noin 873 000 henkilöä Suomessa oli vaarassa ajautua köyhyyteen tai syrjäytyä sosiaalisesti.⁶ Samana vuonna 121 000 lasta eli pienituloisissa perheissä.⁷ Vuonna 2018 Suomessa oli kaikista Euroopan unionin jäsenvaltioista vähiten eli 16 % lapsia köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa.⁸

Suomen, kuten muunkin maailman, talouteen on vaikuttanut vakavasti covid-19-pandemia, joka on johtanut talouden taantumaan, joukkoirtisanomisiin ja -lomautuksiin sekä työttömyyden kasvuun.⁹ Pandemia heikensi perheiden taloudellisia olosuhteita, etenkin lapsiperheissä ja jo ennestään köyhissä perheissä.¹⁰ Selvitysten mukaan yli 27 000 lapselle haettiin Suomen Pelastakaa Lapset ry:n ruoka-apuhankkeesta ruoka-apua ja lahjakortteja.¹¹ Köyhyys voi vaikuttaa merkittävästi paitsi lasten seksuaalisen riiston jatkumiseen myös sen kysynnän lisääntymiseen.¹² Yleisesti ottaen lasten seksuaaliselle riistolle on todennäköisemmin kysyntää sellaisilla alueilla ja/tai sellaisissa tilanteissa, joille on ominaista heikko talous.¹³

Vuonna 2021 Suomen väkiluku oli 5 548 241 henkilöä, joista 15,4 % oli alle 15-vuotiaita lapsia.¹⁴ Sukupuolten välisen tasa-arvon suhteen Suomi oli Euroopan unionin jäsenvaltioista neljännellä sijalla Euroopan unionin tasa-arvoindeksissä.¹⁵ Raportissa, jonka Amnesty International antoi vuonna 2021 naisiin kohdistuvan syrjinnän poistamista käsittelevälle Yhdistyneiden kansakuntien (YK) komitealle, todettiin kuitenkin naisiin kohdistuvan väkivallan lisääntyneen Suomessa covid-19-pandemian aikana. Samalla raportoitiin intersukupuolisille lapsille "sukupuolen normalisoimiseksi" tehtävistä leikkauksista,

---

² Saamelaiskäräjät. *Saamelaiset Suomessa*.

³ Ulkoministeriö. *Ahvenanmaan erityisasema*.

⁴ Statista (2021). *Key economic indicators of Finland - Statistics & facts*.

⁵ Maailmanpankki (2022). *The World Bank in Finland*.

⁶ Euroopan köyhyyden vastainen verkosto, Suomi, EAPN-Fin (2021). *Köyhyytsvahti – Suomen köyhyytsraportti 2021*.

⁷ *Ibid.*

⁸ Euroopan tilintarkastustuomioistuin (2020). *Erityiskertomus Lasten köyhyyden torjunta – komission tuen kohdentamista parannettava*.

⁹ OECD (2020). *Economic Survey of Finland*.

¹⁰ Euroopan köyhyyden vastainen verkosto, Suomi, EAPN-Fin (2021). *Köyhyytsvahti – Suomen köyhyytsraportti 2021*.

¹¹ YLEn uutiset (2021). *Ruoka-apua koronan aikana jakanut vapaaehtoinen Susanna Lankinen: "On merkityksellistä kuulla, että perheellä on ainakin hetken asiat hyvin."*

¹² ECPAT International (2016). *Power, Impunity and Anonymity*. Bangkok: ECPAT International, s. 42.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ Tilastokeskus (joulukuu 2021). *Tunnuslukuja väestöstä alueittain, 1990–2021*.

¹⁵ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2022). *Gender Equality Index Finland*.

joita joskus tehdään jopa ilman heidän suostumustaan.¹⁶ Vaikka Suomi on etnisesti yhtenäinen maa, maassa on myös pieni romanivähemmistö ja saamelaisten alkuperäisyhteisö.¹⁷ Samalla, kun romaniväestöön kohdistuu edelleen viharikoksia ja syrjintää,^{18,19} saamelaisyhteisö joutuu vieläkin kiistelemään maanomistuksesta ja -käytöstä sekä mahdollisuudesta hyödyntää luonnonvaroja perinteisellä alueellaan, josta Suomen valtio omistaa 90 %.²⁰ Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (GREVIO) pani huolestuneena merkille Suomea koskevassa vuoden 2019 raportissaan, ettei saamelaisten kotiseutualueella asuvien naisten saatavilla ole erikoistuneita eikä yleisiä palveluja, joissa otettaisiin huomioon heidän kokemansa väkivallan erityiset muodot.²¹

Vaikka Suomessa sekä suojellaan lapsia väkivallalta, että taataan heidän hyvinvointinsa keskimääräistä paremmin, näissä toiminnoissa on edelleen aukkoja. Suomen poliisin mukaan tammi-kesäkuussa vuonna 2021 poliisille ilmoitettiin lähes 2 500 seksuaalirikosta (25 % enemmän kuin vastaavana ajanjaksona vuonna 2020). Näitä rikoksia olivat seksuaalinen ahdistelu, raiskaukset ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.^{22,23}

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tulosten mukaan 7 % yläasteen 8. ja 9. luokan sekä ammattioppilaitosten oppilaista oli kokenut seksuaaliväkivaltaa.²⁴ Tytöistä 10–13 % ilmoitti kokeneensa seksuaaliväkivaltaa vähintään kerran edellisen vuoden aikana, kun taas pojista alle 5 % oli kokenut sitä.²⁵

Maahanmuutto Suomeen on lisääntynyt, ja ulkomailla syntyneen väestön osuus Suomessa on kasvanut 73 % vuodesta 2010 vuoteen 2020 ja on nyt 7,3 % koko väestöstä.²⁶ Perhesyyt ovat yleisin peruste maahanmuuttajien ja pakolaisten tulolle Suomeen, etenkin naisilla ja lapsilla, joista suurin osa on jo kokenut väkivaltaa kotimaassaan.²⁷ Maahanmuuttaja- ja pakolaislasten alttiutta ja riskejä joutua seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston kohteeksi käsitellään tarkemmin tämän raportin 2.7 jaksossa.

---

¹⁶ Amnesty International (2021). *Finland – Submission to the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women*.

¹⁷ World Directory of Minorities and Indigenous Peoples. *Finland*.

¹⁸ World Directory of Minorities and Indigenous Peoples. *Roma in Finland*.

¹⁹ U.S. Department of State (2021). *Finland Report on Human Rights Practices*. 16

²⁰ World Directory of Minorities and Indigenous Peoples. *Sámi in Finland*.

²¹ GREVIO (2.9.2019). *Baseline Evaluation Report Finland*. Strasbourg: Council of Europe.

²² Poliisi (27.7.2021). *Poliisin tietoon tulleiden rikosten määrä on laskenut, mutta tutkinta-ajat pidentyneet*.

²³ Koko raportin osalta on otettava huomioon, että vaikkei rikostilastojen perusteella milloinkaan pitäisikään päätellä lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten tosiasiallista esiintyvyyttä, tilastoista voi olla hyötyä tiettyjen suuntausten osoittamiseksi.

²⁴ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2020). *Tilastoraportti – Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019*. 7.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ OECD (2021). *International Migration Outlook 2021 – Finland*.

²⁷ Iivonen, E. (2020). *Rights of the Child. Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. 95, 100.

2. LASTEN SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ JA RIISTO SUOMESSA

2.1 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö

Lanzaroten sopimuksen 18 artiklassa **seksuaalinen hyväksikäyttö** määritellään seuraavasti:

"(a) seksuaalinen kanssakäyminen sellaisen lapsen kanssa, joka asianmukaisten kansallisen lain säännösten mukaan ei ole saavuttanut seksuaalisen toiminnan laillista ikää; ja

(b) seksuaalinen kanssakäyminen lapsen kanssa olosuhteissa - joissa käytetään pakottamista, väkivaltaa tai uhkaa; tai - joissa käytetään hyväksi tunnustettua luottamukseen, määräysvaltaan tai vaikutusvaltaan perustuvaa asemaa lapseen nähden, mukaan lukien perheen sisällä; tai - joissa käytetään hyväksi lapsen erityisen haavoittuvaa tilannetta, varsinkin henkistä tai fyysistä vammaisuutta tai riippuvuusasemaa."²⁸

Maailmanlaajuiset havainnot lasten seksuaalisen hyväksikäytön yleisyydestä viittaavat paljolti siihen, että kyseinen rikos on sukupuolittunut rikos, joka kohdistuu tyttöihin huomattavasti yleisemmin kuin poikiin.²⁹ Yhä useammat havainnot osoittavat kuitenkin, että myös pojat ovat alttiita seksuaaliselle hyväksikäytölle ja ovat vaarassa joutua sen kohteeksi.³⁰ Siten kuka tahansa lapsi on vaarassa joutua seksuaalisesti hyväksi käytetyksi. Lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä on pitkäaikaisia haittavaikutuksia lasten elämään sekä fyysiseltä, psyykkiseltä että sosiaaliselta kannalta ja heidän käyttäytymisensä kannalta.³¹

Suomessa "lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö" on käytössä yleisterminä, joka sisältää erilaisia lapsiin fyysisesti ja verkossa kohdistuvan seksuaaliväkivallan muotoja.³² Niiden tietojen mukaan, jotka Suomen viranomaiset antoivat tätä raporttia varten, poliisille ilmoitettiin vuonna 2020 yhteensä 2 660:stä seksuaalirikosten lapsiuhrista ja vuonna 2021 vastaavasti 3 210:stä lapsiuhrista. Ilmoitettujen tietojen mukaan lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön uhreja sekä törkeän raiskauksen lapsiuhreja oli vuonna 2020 yhteensä 1 765 ja vuonna 2021 yhteensä 2 069.

Suomessa lapsia myös ahdistellaan seksuaalisesti yhä enemmän.³³ Niiden tietojen mukaan, jotka Suomen viranomaiset antoivat tätä raporttia varten, 186 lasta koki vuonna 2021 seksuaalista ahdistelua, kun

²⁸ Euroopan neuvosto (toukokuu 2007). [Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan](#). 18 artikla.

²⁹ United National Children's Fund (2020). *Action to end child sexual abuse and exploitation: A review of the evidence*, UNICEF, New York.

³⁰ ECPAT International (2021). *Global Boys Initiative: A global review of existing literature on the sexual exploitation of boys*.

³¹ Solehati, T., Pramukti, I., Hermayanti, Y., Kosasih, C. E., & Mediani, H. S. (2021). *Current of Child Sexual Abuse in Asia: A Systematic Review of Prevalence, Impact, Age of First Exposure, Perpetrators, and Place of Offence*. Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences, 9(T6), 57–68. <https://doi.org/10.3889/oamjms.2021.7334>.

³² Interagency Working Group on Sexual Exploitation of Children (2016). *Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse*.

³³ Ikonen, R. (2020). *Violence experienced by children and young people: results from the School Health Promotion Survey and the Children's Health, Wellbeing and Services survey*. [Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025](#). 75. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

vastaava määrä vuonna 2018 oli 155. Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Väestöliiton tukipuhelimiin tuli vuonna 2021 yhteensä 317 yhteydenottoa, jotka koskivat lapsiin kohdistunutta seksuaalista ahdistelua ja seksuaaliväkivaltaa. Kouluterveyskyselyssä, joka tehdään kaikille Suomen 4. ja 5. koululuokkien sekä 8. ja 9. luokkien oppilaille, ilmeni, että 8 % neljäs- ja viidesluokkalaisista ja 30 % kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista on kokenut seksuaalista ahdistelua.³⁴ Neljäs- ja viidesluokkalaisista 2 % ja kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista 9 % on kokenut seksuaaliväkivaltaa.³⁵

YK:n lapsen oikeuksien komitea³⁶ on ilmaissut huolensa siitä, että lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja riistoa koskevan tiedon keräämiseen on käytettävissä vain niukasti järjestelmiä. Saman huolen on ilmaissut myös Lanzarote-komitea kaikille Lanzaroten sopimuksen sopijapuolille, Suomi mukaan lukien.³⁷ Vaikka vuodesta 2017 alkaen kyselytutkimuksiin on sisällytetty lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevia kysymyksiä,³⁸ valtion antama virallinen tieto esimerkiksi rikoksenteekijöiden profiilista tai rikospaikoista on edelleen paljolti puutteellista. Myös tuoretta ja yksityiskohtaista tutkimustietoa lasten seksuaalisen hyväksikäytön mittakaavasta ja muodoista Suomessa on melko niukasti, vaikka Suomessa on tehty vuosiksi 2020–2025 toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä ja se koskee kaikkia tämän väkivallan muotoja.³⁹ Ottaen huomioon tällaisen järjestelmän ja kyseistä ilmiötä koskevien tietojen puuttumisen Lanzarote-komitea kehotti jo vuonna 2015 Lanzaroten sopimuksen sopijapuolia, Suomi mukaan lukien, ryhtymään tarvittaviin lainsäädäntö- tai muihin toimenpiteisiin perustaakseen tai nimetäkseen kansallisen tai paikallisen tason tiedonkeruujärjestelmät tai -keskukset yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa, jotta voitaisiin havainnoida ja arvioida määrällisten tietojen perusteella lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja riistoa yleisesti sekä luottamussuhteissa tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä erityisesti.⁴⁰

Lanzarote-komitean ensimmäisellä seurantakierroksella vuonna 2015 keskityttiin luottamussuhteissa tapahtuvaan lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja riistoon, ja silloin tarkasteltiin myös asiaa koskevaa lainsäädäntökehystä sekä asian käsittelemiseksi toteutettuja ja/tai suunniteltuja ehkäisy- ja suojelutoimenpiteitä.⁴¹ Komitean mukaan suurta enemmistöä hyväksikäytön lapsiuhreista käyttävät hyväksi henkilöt, joihin he luottavat.⁴² Siten rikoksenteekijöinä voivat olla muun muassa perheenjäsenet,

---

³⁴ [Lapsiuhritutkimus](#).

³⁵ *Ibid.*

³⁶ OHCHR (2011). [Committee on the Rights of Child examines report of Finland](#).

³⁷ Lanzarote Committee (4.12.2015). [First implementation report – Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The framework](#). Strasbourg: Council of Europe.

³⁸ Sosiaali- ja terveysministeriö (2020:34). [Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025](#). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

³⁹ Sosiaali- ja terveysministeriö (2020). [Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025](#).

⁴⁰ Lanzarote Committee (2016). [1st implementation report – Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The framework](#). Ks. suositus R13.

⁴¹ Council of Europe (16.5.2013). [Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse \(CETS No. 201\) Questionnaire for the 1st thematic monitoring round: "SEXUAL ABUSE OF CHILDREN IN THE CIRCLE OF TRUST"](#).

⁴² Lanzarote Committee (4.12.2015). [First implementation report – Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The framework](#). Strasbourg: Council of Europe.

urheiluvallmentajat ja terveydenhuollon ammattihenkilöt sekä myös henkilöt, jotka houkuttelevat lapsia seksuaalisiin tarkoituksiin verkossa.

Kuten Suomen vastauksissa Lanzarote-komitean temaattiseen kyselyyn todetaan, Suomessa ei ole koottu tietoa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta luottamussuhteissa, eikä asiasta valistamiseksi ole toteutettu erityisiä poliittisia ohjelmia tai strategioita.⁴³ Ainoat merkittävät tiedot lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä luottamussuhteissa kertyvät Väestöliiton ja Suomen Urheiluliiton toiminnassa. Suomen Urheiluliitto on perustanut seksuaalista hyväksikäyttöä ja ahdistelua kokeneille urheilijoille tukipalvelun, johon kuuluu tukipuhelinlinja ja verkossa toimiva chat-palvelu.⁴⁴ Tämä kohdennettu palvelu, jolle Euroopan neuvosto on antanut tunnustusta, tarjoaa myös koulutusmahdollisuuksia urheiluseurojen työntekijöille, ja siihen kuuluu alan ammattilaisille, nuorille ja vanhemmille tarkoitettu aineistopankki, joka sisältää aineistoa seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston ehkäisemisestä ja havaitsemisesta urheilussa.⁴⁵

Tarkemman yleiskuvan saamista asiasta vaikeuttaa kuitenkin se, että luottamussuhteissa tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston ehkäiseminen on sisällytetty laajempiin valistuskampanjoihin ja toimintoihin, joilla lapsia suojellaan seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta⁴⁶.

2.2 Lasten seksuaalinen riistäminen prostituutiossa, lasten myynnissä ja ihmiskaupassa sekä matkojen ja matkailun yhteydessä

Lanzaroten sopimuksen 19 artiklassa **lapsen seksuaalisella riistämällä lapsiprostituutiossa** tarkoitetaan lapsen käyttämistä seksuaaliseen toimintaan tilanteessa, jossa rahaa tai mitä tahansa muuta korvausta tai vastiketta annetaan tai luvataan maksuna huolimatta siitä, annetaanko maksu, lupaus tai vastike lapselle tai kolmannelle henkilölle. Ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen 4 artiklan mukaan "ihmiskauppa" tarkoittaa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla. Hyväksikäytöksi katsotaan vähintään toisen hyväksikäyttö prostituution tarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö, orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen.⁴⁷

Lapsiuhrien osalta ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen 4 artiklan c alakohdan mukaan lapsen värväys, kuljetus, siirtäminen, kätkeminen tai vastaanottaminen

---

⁴³ Council of Europe (10.3.2014). *Lanzarote Convention Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse. Replies to the thematic questionnaire Finland 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust"*.

⁴⁴ *Et ole yksin*.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ Euroopan neuvosto (toukokuu 2005). *Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta*. 4 artiklan a alakohta.

hyväksikäyttötarkoituksessa katsotaan "ihmiskaupaksi" myös silloin, kun siihen ei liity mitään artiklan a alakohdassa mainittua keinoa.⁴⁸ Toisin sanoen yleissopimuksessa tunnustetaan, etteivät lapset voi milloinkaan osallistua riistoonsa omasta tahdostaan.

Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta käsittelee puolestaan "**lasten myyntiä**", joka "tarkoittaa tekoa tai liiketointa, jolla henkilö tai henkilöryhmä luovuttaa lapsen toiselle palkkiota tai muuta vastiketta vastaan".^{49,50}

Lasten seksuaalinen riisto **matkoilla ja matkailussa** on määritelty "matkojen tai matkailun tai molempien yhteydessä tehtäviksi teoiksi, joilla lasta riistetään seksuaalisesti".⁵¹ Maailman matkailujärjestön puitesopimuksessa matkailun etiikasta tunnustetaan, että lasten riisto on ristiriidassa matkailun peruspäämäärien kanssa ja että sitä olisi torjuttava voimakkaasti yhteistyöllä kaikkien asianomaisten valtioiden kanssa.⁵²

Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna lasten riisto prostituutiossa, seksuaalisia tarkoituksia varten tapahtuva lasten myynti ja lapsikauppa sekä matkoihin ja matkailuun liittyvä lasten seksuaalinen riisto esiintyvät tavallisemmin yhdessä kuin erikseen.⁵³ Esimerkiksi prostituutioon liittyvää lasten seksuaalista riistoa voi esiintyä erilaisissa yhteyksissä, kuten, mutta ei yksinomaan, liiketoiminnassa (kuten hierontapaikoissa, yökerhoissa, tanssiravintoloissa, klubeissa ja baareissa), katuympäristössä, verkossa, selkkauksissa tai humanitaarisissa kriiseissä, lasten myynnissä ja lapsikaupassa sekä matkojen ja matkailun yhteydessä. Nämä kaikki moninkertaistavat ja pahentavat lasten haavoittuvuutta.⁵⁴

Viimeaikaisten rikollisuutta koskevien tietojen ja median uutisointien mukaan vuonna 2019 seksuaalinen riisto eri muodoissaan, esimerkiksi **prostituution** yhteydessä tai verkossa, oli yleisimmin havaittava riiston muoto Suomessa.^{55,56} Suomen yleisradioyhtiö Ylen vuonna 2018 toteuttama tutkivan journalismin hanke

---

⁴⁸ *Ibid.*, 4 artiklan b alakohta.

⁴⁹ Yhdistyneet kansakunnat (toukokuu 2000). [Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta](#). 2 artiklan b alakohta.

⁵⁰ "Ihmiskaupan" ja "lasten myynnin" käsitteitä käytetään usein yhdessä ja erottamatta niitä selvästi toisistaan. Huolimatta käsitteiden tietynasteisesta päällekkäisyydestä "lasten myynti" ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin "ihmiskauppa". "Lasten myynnissä" on aina kyse jonkinlaisesta liiketoimesta, jota lapsikauppa ei edellytä, mutta "lasten myynnin" tarkoituksena ei välttämättä ole lapsen hyväksikäyttö (esim. lasten myynnissä laitonta adoptiota varten). Siksi "lasten myynti" ei välttämättä liity seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja seksuaaliseen tai muunlaiseen riistoon. "Lasten myynti" voi myös tapahtua siirtämättä lasta fyysisesti pois sosiaalisesta ympäristöstään, kun taas lapsikauppa olennaisesti perustuu lapsen siirtämiseen. Interagency Working Group on the Protection of Children (tammikuu 2016). [Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse](#). 58.

⁵¹ ECPAT International, Defence for Children, Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands (toukokuu 2016). [Offenders on the Move: Global Study on Sexual Exploitation of Children in Travel and Tourism](#). Bangkok: ECPAT International.

⁵² YK:n Maailman matkailujärjestö (2019). [UNWTO Framework Convention on Tourism Ethics](#). 5 artiklan 3 kohta.

⁵³ ECPAT International (2020). [Summary Paper on Sexual Exploitation of Children in Prostitution](#). Bangkok: ECPAT International.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ YLE (2019). [Myös suomalaisia lapsia ja nuoria joutuu ihmiskaupan uhreiksi – "Emme ole heränneet tähän asiaan"](#).

⁵⁶ Kervinen, E. ja Ollus, N. (2019). [Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa](#).

osoitti, että "sokerideittailuna" tunnetun ilmiön, jossa vanhempi henkilö maksaa tapaamisista jollekulle nuoremmalle avoimien ja laillisten verkkoalustojen kautta, oli havaittu lisääntyvän lasten keskuudessa Suomessa.⁵⁷ Syvähaastattelut tähän deittailuilmioon osallistuvien nuorten kanssa osoittivat, että seksin vaihtaminen rahaan oli merkittävä osa deittitapaamisista,⁵⁸ joita Yle kuvaili "avoimeksi prostituutioksi".⁵⁹ Samalla, kun median uutisoinnissa "sokerideittailusta" osoitettiin, ettei tämänkaltaista menettelyä saisi pitää laillisena, mediassa käytettiin myös sellaisia ilmauksia kuin "prostituutio", mikä estää ilmiön tunnistamista lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi. Vastaavasti vuonna 2019 tehty selvitys nuorten kokemasta kaupallisesta seksistä Pohjoismaissa osoitti, että vaikka nuorten parissa toimivat viranomaiset ja ammattihenkilöstö tunnistavat ilmiön, siitä keskustellaan harvoin ja että Suomessa on toteutettu hyvin vähän tutkimusta ja valistuskampanjoita tästä aiheesta eikä aihetta koskevia lähteitä ole juurikaan käytettävissä.⁶⁰ Selvityksen havainnot osoittivat myös, että nuoret tunsivat syyllisyyttä ja häpeää ammattihenkilöstön ottaessa puheeksi deittailusta maksettavan vastikkeen tai prostituution.⁶¹ Riippumatta nuoren haavoittuvuudesta nuorilla ja ammattihenkilöillä on erilainen käsitys kaupallisesta seksistä. Ammattihenkilöt saattavat esimerkiksi toimia moralisoivasti, mikä saa nuoret salaamaan tilannettaan entisestään, ja tämä johtaa epäluotettaviin tietoihin asiasta.⁶²

Kun on kyse **ihmiskaupan** muodossa tapahtuvasta seksuaalisesta riistosta, Suomi on pääasiassa kaupan kohteena olevien ihmisten kohdella, ja enemmistö oletetuista uhreista on jo joutunut riistetyiksi ulkomailla ennen Suomeen saapumistaan tai matkansa aikana.⁶³ Sekä aikuis- että lapsiuhrit ovat usein turvapaikanhakijoita tai kuuluvat vähemmistöryhmään, ja asianomaiset ammattihenkilöt ohjaavat lähes kaikki heistä kansalliseen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään.⁶⁴

Tämän auttamisjärjestelmän vuoden 2022 vuosikatsauksen mukaan järjestelmän piiriin ohjattiin vuonna 2022 yhteensä 478 henkilöä, ja samana aikana 48 mahdollista muuta ihmiskaupan uhria haki itse apua auttamisjärjestelmästä.⁶⁵ Järjestelmän uusista 429 asiakkaasta 346 oli aikuisia, 21 lapsia ja 62 järjestelmään ohjattujen aikuisten lapsia.⁶⁶ Yleisiä riiston muotoja 367 uhrin keskuudessa olivat pakkotyö (217), pakkoavioliitto (72) ja seksuaalinen riisto (64).⁶⁷ Raportissa ei kuitenkaan eritellä tietoja uhrien iän ja riiston lajin mukaan.

---

⁵⁷ YLE (2018). [Sokeri-isit. Seksikauppaa sokerilla.](#)

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ Global dating insights (2018). [Journalists Investigate Finland's Sugar Dating Market.](#)

⁶⁰ Seikkula, M.(2019). *Finland: Young people, sex for compensation and vulnerability.* [Young People, Vulnerabilities and Prostitution/Sex for Compensation in the Nordic Countries: A Study of Knowledge, Social Initiatives and Legal Measures.](#) Denmark: Nordic Council of Ministers.

⁶¹ *Ibid.*

⁶² *Ibid.*

⁶³ GRETA (2019). [Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Finland.](#) Strasbourg: Council of Europe.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ Ihmiskauppa.fi. [Näin ihmiskaupan uhrin ohjautuivat auttamisjärjestelmään.](#)

⁶⁶ Ihmiskauppa.fi. [Uudet asiakkaat vuonna 2022.](#)

⁶⁷ *Ibid.*

Vaikka seksuaalisia tarkoituksia varten käytävän lapsikaupan mittakaavaa ja erityispiirteitä onkin tutkittu vain vähän, vuonna 2019 tehdyssä selvityksessä *Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa* todettiin, että lapsiuhrien tunnistaminen ja auttaminen usein viivästyy tai jää jopa tekemättä, jos hyväksikäyttö on tapahtunut ulkomailla tai jos viranomaiset eivät saa selville rikosentekijän henkilöllisyyttä.⁶⁸ Ihmiskaupan yhteydessä tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön tunnistaminen vaihtelee myös eri ammattihenkilöiden kesken ja eri puolilla maata.⁶⁹ Vuonna 2019 ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmä (GRETA) kehotti Suomen viranomaisia toimenpiteisiin varmistaakseen, että kaikki ihmiskaupan uhrit tunnistetaan, jotta he pääsevät niiden avustus- ja suojelutoimenpiteiden piiriin, joista määrätään yleissopimuksessa ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta.⁷⁰ GRETA kehotti Suomen viranomaisia erityisesti ottamaan käyttöön kansallisen ohjausjärjestelmän, jossa määritellään eri toimijoiden tehtävät ja vastuut ja edistetään monitoimijaista lähestymistapaa uhrien tunnistamiseen osallistamalla toimintaan joukko eturivin ammattihenkilöitä ja toimijoita, kuten kansalaisjärjestöjä, työsuojelutarkastajia, sosiaalityöntekijöitä, terveydenhuoltohenkilöstöä ja kuntien henkilöstöä.⁷¹

Tätä raporttia laadittaessa ei löydetty tietoja lasten seksuaalisesta riistosta matkojen ja matkailun yhteydessä. Matkailun elyessä covid-19-pandemian jäljiltä lasten seksuaalisen riiston vaara saattaa kasvaa missä tahansa maassa, koska rikosentekijät käyttävät rikostensa tekemiseen elinkeinoelämän infrastruktuuria yhdessä tietoverkkoteknologian kanssa.⁷² Suomen viranomaisten on vielä puututtava tähän asiaan.

2.3 Teknologiaan perustuva lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto verkossa tarkoittaa tilanteita, joihin liittyy digitaalista teknologiaa, internet-teknologiaa ja viestintäteknologiaa riiston jatkumon jossakin vaiheessa. Hyväksikäyttö ja riisto voivat tapahtua kokonaan tai osittain verkossa ja osittain lähivuorovaikutuksessa rikosentekijöiden ja lasten välillä. Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto verkossa perustuvat enenevässä määrin erilaisiin käytäntöihin, joihin sisältyy lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävän aineiston käsittelyä (esim. tuottamista, jakelua, levittämistä, hallussapitoa jne.), lasten seksuaalista houkuttelua seksuaalisiin tarkoituksiin verkossa ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön reaaliaikaista suoratoistoa. Tähän toimintaan liittyviä käsitteitä voivat olla muun muassa verkossa tapahtuva seksuaalinen kiristys, lasten itsensä tuottaman seksuaalisen sisällön jakaminen ilman suostumusta ja ei-toivottu altistaminen seksuaaliselle sisällölle.

---

⁶⁸ Kervinen, E. ja Ollus, N. (2019). *Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa*. Helsinki: Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti. 93

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ GRETA (kesäkuu 2019). *Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Finland – Second Evaluation Round*

⁷¹ *Ibid.*

⁷² ECPAT International (2020). *Summary Paper on Sexual Exploitation of Children in Travel and Tourism*. Bangkok: ECPAT International, 4.

Kuten maailmanlaajuisesti on havaittu, digitaaliteknologian integraatio ja lasten mahdollisuudet käyttää internetiä kasvavat eksponentiaalisesti.⁷³ Niin paljon kuin siirtyminen yhä enemmän verkkoympäristöön lupaakin käyttäjille ennennäkemätöntä hyötyä, se kuitenkin myös lisää todennäköisyyttä siihen, että lapset altistuvat riskeille verkossa.⁷⁴ Verkkoympäristön ja verkon ulkopuolisen ympäristön välisen rajan hämärtyminen yhdistettynä internetin anonymiteettiin tekee rikollisille paljon aiempaa helpommaksi paitsi rikosten tekemisen verkossa myös mahdollisen samanaikaisen rikosten tekemisen verkon ulkopuolella tai päinvastoin.⁷⁵ Siten kaikissa toimissa, joilla lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja riistoa verkossa pyritään torjumaan, olisi otettava huomioon lasten toiminta verkossa ja sen ulkopuolella myös laajemmin sekä tunnistettava teknologia läpileikkaavaksi tekijäksi.⁷⁶ Lanzarote-komitean toisella temaattisella seurantakierroksella keskityttiin lasten suojeluun tieto- ja viestintäteknologiaan perustuvalla seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä.⁷⁷ Lisäksi GRETA korosti vuonna 2022 sitä, että teknologiaa käytetään yhä enemmän ihmiskauppaan, jota käydään seksuaalisia tarkoituksia ja/tai työvoiman riistoa varten.⁷⁸

Internetin käyttö on Suomessa runsasta ja laajalle levinnyttä, ja vuoden 2022 alussa internet oli käytettävissä 97 %:lla koko väestöstä.⁷⁹ Sosiaalista mediaa käyttää 85 % väestöstä, ja vuodesta 2021 vuoteen 2022 tämä osuus kasvoi 6 %.⁸⁰ *EU Kids Online Network* -tutkimusverkosto⁸¹ on tehnyt selvityksen 9–16-vuotiaiden lasten keskuudessa 19:ssä Euroopan maassa, myös Suomessa, tarkemman kuvan saamiseksi tämän ikäryhmän lasten mahdollisuuksista käyttää internetiä, sen käytöstä heidän keskuudessaan sekä siihen liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista.⁸² Suomalaisista selvitykseen osallistuneista lapsista 97 %:lla oli mahdollisuus käyttää älypuhelinia, ja 85 % heistä käytti verkkoa päivittäin, pääasiassa pelaamiseen.⁸³

Vuonna 2021 yhteensä 1 762 iältään 11–17-vuotiasta lasta vastasi Suomen Pelastakaa Lapset ry:n tekemään kyselytutkimukseen, jonka tarkoituksena oli selvittää, miten lapset ymmärsivät, tunnistivat ja kokivat lasten houkuttelun seksuaalisiin tarkoituksiin verkossa.⁸⁴ Tutkimuksen tulosten mukaan 62 %:iin kaikista 1 762 lapsesta oli ottanut yhteyttä verkossa joko tuttu henkilö tai aikuinen, jota epäiltiin 5 vuotta

---

⁷³ UNICEF Office of Research – Innocenti (marraskuu 2019). *Global Kids Online Comparative report*.

⁷⁴ WeProtect Global Alliance (2021). *Global Threat Assessment 2021*.

⁷⁵ ECPAT International (2020). *Summary Paper on Online Child Exploitation*. Bangkok: ECPAT International.

⁷⁶ May-Chahal, C., and Palmer, E. (2018). *Rapid Evidence Assessment: Characteristics and vulnerabilities of victims of online-facilitated child sexual abuse and exploitation. Independent Inquiry into Child Sexual Abuse. UK: Lancaster University*.

⁷⁷ Council of Europe (maaliskuu 2022). *Implementation report on the Protection of Children Against Sexual Exploitation and Sexual Abuse Facilitated by Information and Communication Technologies (ICTs) Addressing the Challenges Raised By Child Self-Generated Sexual Images and/or Videos*.

⁷⁸ Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA) (2022). *Online and technology-facilitated trafficking in human beings*.

⁷⁹ Datareportal. (15.2.2022). *Digital 2022: Finland*.

⁸⁰ *Ibid*.

⁸¹ *EU Kids Online*.

⁸² EU Kids Online (2020). *EU Kids Online 2020*

⁸³ *Ibid*.

⁸⁴ Suomen Pelastakaa Lapset ry (2021). *Grooming lasten silmin – Selvitys lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä*.

lasta vanhemmaksi.⁸⁵ Kiintoisa havainto oli, että kaikista 1 762 lapsesta 1 274 ilmoitti pystyvänsä tunnistamaan rikoksentekijän, joka yrittäisi houkutella heitä seksuaalisiin tarkoituksiin yhteydenotoilla, jotka ovat selvästi seksuaalisia luonteeltaan, kuten lähettämällä seksuaalisia viestejä, pyytämällä lapselta alastonkuvia tai lähettämällä niitä itse.⁸⁶

Kyselyyn vastaajat kertoivat myös siitä, kuinka usein he saivat seksuaalissisältöisiä ja alastonkuvia sisältäviä viestejä. Lapsista, joihin oli otettu yhteyttä verkossa, 17 % sai seksuaalissisältöisiä viestejä viikoittain ja 29 % vähintään kerran kuukaudessa.⁸⁷ Alastonkuvia sai 13 % vastaajista viikoittain ja 25 % vähintään kerran kuukaudessa, ja tytöt saivat enemmän seksuaalista sisältöä ja alastonkuvia aikuisilta.⁸⁸

"Kuvia, joita et tahdo etkä ole pyytänyt. Viestejä, joita et tahdo. Ensimmäinen asia, jonka aamulla näet puhelimessasi, voi olla tällainen viesti. Niitä tulee sekä aikuisilta että muilta nuorilta."

Nuori henkilö Suomen Pelastakaa Lapset ry:n järjestämässä työpajassa 2022

Tutkimukseen osallistuneista lapsista 662 oli kertonut kokemastaan houkuttelusta seksuaalisiin tarkoituksiin jollekulle, 617 lasta enimmäkseen ystävälle, ja 333 lasta ei ollut kertonut siitä kenellekään.⁸⁹ Tutkimuksen tulokset osoittivat myös, että riskiä verkossa tapahtuvaan houkutteluun vähensi se, että lapsilla oli läheisiä ystävyyssuhteita ja että vanhemmat olivat tietoisia lapsensa verkkokäyttäytymisestä.⁹⁰ Yleisesti ottaen Suomen tilanne näyttää vahvistavan maailmanlaajuiset suuntaukset ja näytöt paikkansa pitäviksi.⁹¹

Vuonna 2020 Digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskukseen kuuluva Koordinaatti-organisaatio julkaisi tilanneraportin, jossa käsiteltiin lasten ja nuorten Suomessa kokemia seksuaalista ahdistelua, lasten houkuttelua seksuaalisiin tarkoituksiin sekä seksuaaliväkivaltaa koskevasta selvityksestä saatuja tuloksia.⁹² Tulosten mukaan 456 vastaajasta pääasiassa kuntien nuorisotyöntekijät ja 13–17-vuotiaiden lasten parissa työskentelevien järjestöjen työntekijät ilmoittivat, että heiltä puuttui tehokkaat välineet ja menetelmät, joilla käsitellä lasten ja nuorten seksuaaliseen houkutteluun ja heihin kohdistuvaan seksuaaliväkivaltaan liittyviä asioita.⁹³ Nuorisotyöntekijät tunnistivat myös, että heiltä puuttui

---

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ ECPAT International & UNICEF Office of Research – Innocenti (2022). *Children's Disclosures of Online Sexual Exploitation and Abuse. Disrupting Harm Data Insight 2*. Global Partnership to End Violence Against Children. Tämä tutkimus, jossa koottiin näyttöä 13 maasta, osoitti, että seksuaalista riistoa ja hyväksikäyttöä verkossa kokeneet lapset kertoivat tapahtuneesta ensin ystävilleen ja sisaruksilleen eivätkä ammattihenkilöille, koska otaksuivat, että nämä tuomitsisivat heidät ja syyttäisivät heitä.

⁹² Koordinaatti. (2020). [Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä, seksuaalinen houkuttelu \(grooming\) ja seksuaaliväkivalta Suomessa – Tilannekatsaus syyskuu 2020](#). 11.

⁹³ *Ibid.*

asiantuntemusta digitaalisen turvallisuuden taitojen suhteen sekä tietoa seksuaalirikoksia koskevasta lainsäädännöstä ja seksuaalisen houkuttelun ja verkossa tapahtuvan seksuaaliväkivallan eri muodoista.⁹⁴

Suomen Pelastakaa Lapset ry:n mukaan Suomessa tuetaan laajasti nykyistä ankarampia säädöksiä ja määräyksiä lasten suojelemiseksi verkossa.⁹⁵ Suomessa saatetaan tarvita nykyistä edistyneempiä teknologisia ratkaisuja, joiden avulla voidaan tunnistaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävät aineistot sekä ilmoittaa niistä ja poistaa ne.⁹⁶ Vuonna 2021 Suojellaan Lapsia ry käynnisti kaksi pimeää verkkoa koskevaa kyselytutkimusta tietojen keräämiseksi lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävän aineiston käyttäjistä.⁹⁷ Kaikista 8 484 vastaajasta 70 % ilmoitti katselleensa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävää aineistoa ensimmäistä kertaa alle 18-vuotiaana ja lähes 40 % alle 13-vuotiaana.⁹⁸ Vastaajista 52 % pelkäsi lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävän aineiston katselemisen voivan johtaa lapseen kohdistuviin seksuaalisiin tekoihin, 44 % ilmoitti, että kyseisen aineiston katselu sai heidät ajattelemaan hakeutumista välittömään yhteyteen lasten kanssa, ja 37 % ilmoitti hakeutuneensa välittömään yhteyteen lasten kanssa aineistoa katseltuaan.⁹⁹ Tutkimuksen tulokset viittasivat siis siihen, että lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävän aineiston julkaiseminen verkossa johtaa myöhempään seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja ajatuksiin seksuaalirikosten kohdistamisesta lapsiin.¹⁰⁰ Myös akateeminen tutkimus on vahvistanut, että lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävän aineiston katselemisella on yhteys suoraan kontaktiin hakeutumiseen lapsen kanssa.¹⁰¹

2.3.1. Lasten itsensä tuottama seksuaalinen sisältö

Itse tuotettu seksuaalinen sisältö voi olla seksuaaliluonteisia valokuvia tai videoita, jotka lapset ovat oma-aloitteisesti kuvanneet itsestään henkilökohtaiseen käyttöön,¹⁰² mutta joissakin tapauksissa lapsia myös houkutellaan seksuaalisiin tarkoituksiin, huijataan tai kiristetään tuottamaan ja jakamaan kuviaan ja/tai videoita.¹⁰³ *Internet Watch Foundation* -säätiön vuoden 2021 vuosikertomuksen mukaan niistä 252 194 verkkosivusta, joihin oli kohdistettu valvontatoimenpiteitä, noin 72 %:n (182 281:n) arvioitiin sisältävän

---

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ Insoll, T., Farthing, R. (2022). *Suomi haluaa parempaa lasten suojelua netissä*. Helsinki: Suojellaan Lapsia – Protect Children. 7

⁹⁶ Suojellaan Lapsia – Protect Children (2021). *CSAM Users in the Dark Web: Protecting Children Through Prevention*.

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ Insoll, T., Ovaska, A. K., Nurmi, J., Aaltonen, M., & Vaaranen-Valkonen, N. (2022). *Risk Factors for Child Sexual Abuse Material Users Contacting Children Online: Results of an Anonymous Multilingual Survey on the Dark Web*. *Journal of Online Trust and Safety*, 1(2).

¹⁰² ECPAT International (28.1.2016). *Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse*. 30. Bangkok: ECPAT International. 43.

¹⁰³ ECPAT, INTERPOL and UNICEF (2022). *Disrupting Harm in Cambodia: Evidence on Online Child Sexual Exploitation and Abuse. Global Partnership to End Violence Against Children*.

itse tuotettua sisältöä.¹⁰⁴ Määrä on kasvanut 28 % vuodesta 2020, jolloin valvontatoimenpiteiden kohteena oli 68 000 ilmoitettua sivua, jotka sisälsivät itse tuotettua sisältöä (44 %).¹⁰⁵

Lanzarote -komitean toisen temaattisen seurantakerroksen painopiste rajattiin lasten itsensä tuottamiin seksuaalisiin kuviin ja/tai videoihin, jotta sopijapuolet pystyisivät aiempaa tehokkaammin vastaamaan tämän laajalle levinneen käytännön aiheuttamiin haasteisiin.¹⁰⁶ Kuten Lanzarote-komitea korosti vuonna 2022, eri sopijapuolet, myös Suomi, tutkivat lasten itsensä tuottamaa seksuaalista sisältöä ilmiönä, ja tietojen keräämiseksi kansallisesti ja paikallisesti on pyrittävä nykyistä tehokkaammin.¹⁰⁷

Kuten Suomen Pelastakaa Lapset ry totesi vuoden 2021 raportissaan lasten ja nuorten kokemasta *groomingista* verkossa, lasten itsensä tuottama seksuaalinen sisältö tuotetaan Suomessa tavallisesti heidän kotonaan, mikä on havaittavissa myös kyseisistä kuvista.¹⁰⁸ Lapset myös kokevat yleensä melko helpoksi pyytää itse tuotettua seksuaalista sisältöä ikätovereiltaan tai jakaa sitä heidän kanssaan ja aloittaa keskustelut vieraiden kanssa.¹⁰⁹ Koska itse tuotetun seksuaalisen sisällön tuottamisen ja jakamisen voidaan katsoa perustuvan "suostumukseen", niitä lapsia, jotka on pakotettu tuottamaan ja jakamaan tällaista aineistoa, on usein itseään syytetty omasta hyväksikäyttö- ja/tai riistotilanteestaan, minkä vuoksi lapset eivät ilmoita tällaisista tapauksista.¹¹⁰

Lanzarote-komitean vuoden 2022 täytäntöönpanoraportissa komitea suositteli, ettei mikään sopijapuolista, Suomi mukaan lukien, säätäisi rangaistavaksi seksuaalisia toimintoja ja kokemuksia saman ikäisten ja saman kypsyystason saavuttaneiden henkilöiden välillä.¹¹¹ Lisäksi Lanzarote-komitea katsoi lausunnossaan itse tuotetusta seksuaalisesta sisällöstä, että sopijapuolten olisi varmistettava lasten suojele mahdolliselta rikosoikeudelliselta rankaisemiselta silloin, kun he ovat itse tuottaneet seksuaalisia kuvia/videoita pelkästään yksityiskäyttöään varten.¹¹²

---

¹⁰⁴ Internet Watch Foundation (2021). *Self-generated child sexual abuse*. Annual Report 2021.

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ Council of Europe (maaliskuu 2022). *Implementation report on the Protection of Children Against Sexual Exploitation and Sexual Abuse Facilitated by Information and Communication Technologies (ICTs) Addressing the Challenges Raised By Child Self-Generated Sexual Images and/or Videos*.

¹⁰⁷ Lanzarote Committee (2022). *Second implementation report: The protection of children against sexual exploitation and sexual abuse facilitated by information and communication technologies (ICTs)*. Suositukset XI-1 t–XI-3.

¹⁰⁸ Suomen Pelastakaa Lapset ry (2021). *Grooming lasten silmin – Selvitys lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä*. 8.

¹⁰⁹ Vaaranen–Valkonen, N., Laitinen, HL. (2020). *Sexual harassment, grooming and sexual violence in digital media. Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025*, 369. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

¹¹⁰ Suomen Pelastakaa Lapset ry (2021). *Grooming lasten silmin – Selvitys lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä*.

¹¹¹ Ks. 61.–64. kohta. Lanzarote Committee (10.3.2022). *Implementation Report – The Protection of children against sexual exploitation and sexual abuse facilitated by information and communication technologies (ICTs) – Addressing the challenges raised by child self-generated sexual images and/or videos*. Strasbourg: Council of Europe

¹¹² Ks. 54. kohta. Lanzarote Committee (10.3.2022). *Implementation Report – The Protection of children against sexual exploitation and sexual abuse facilitated by information and communication technologies (ICTs) – Addressing the challenges raised by child self-generated sexual images and/or videos*. Strasbourg: Council of Europe.

2.4 Poikien seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto

"Tyttöjen kokemasta [seksuaaliväkivallasta] puhutaan enemmän, mutta sitä tehdään pojillekin."
Nuori henkilö Suomen Pelastakaa Lapset ry:n järjestämässä työpajassa 2022

Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna sellaisten avaintekijöiden, jotka moninkertaistavat poikien seksuaalisen hyväksikäytön riskit kaikkialla, on tunnistettu liittyvän muun muassa heikkoihin sosiaalis-taloudellisiin olosuhteisiin, heteronormatiivisiin uskomuksiin ja asenteisiin, käsityksiin miehisyydestä, kaltoinkohteluun perheessä, maasta toiseen muuttamiseen ja puutteelliseen tietoisuuteen poikien alttiudesta seksuaaliselle hyväksikäytölle ja riistolle.¹¹³ Huolimatta maailmanlaajuisen tutkimusten tuloksista, jotka vahvasti viittaavat poikien kohonneeseen riskiin ja alttiuteen joutua seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston kohteiksi, tästä aiheesta on edelleen olemassa vain hyvin niukasti laaja-alaista tutkimusta, tietoa ja tietoisuutta.¹¹⁴ Tämän vuoksi seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston poikauhrit on paljolti jätetty huomiotta politiikassa ja kohdennetuissa toimenpiteissä.¹¹⁵

Niiden tietojen mukaan, jotka Suomen viranomaiset antoivat tätä raporttia varten, alle 17-vuotiaista seksuaalirikosten uhreista Suomessa oli vuonna 2021 poikia 262 ja tyttöjä 2 948. Vaikka poikauhrien määrä näyttää olevan huomattavasti pienempi kuin tyttöjen, sitä ei pidä jättää huomiotta, koska poikien seksuaalisen riiston esiintyvyyden ja vaikutusten vakavuutta on jo nyt vaikeaa arvioida.¹¹⁶ Kuten poikien seksuaalista riistoa koskevassa kirjallisuusselvityksessä *Global Review of Existing Literature on the Sexual Exploitation of Boys* todetaan, seksuaalisen riiston poikauhreiin kohdistuvat syrjivät käytännöt ja asenteet, poikien saatavilla olevien palvelujen puuttuminen, palveluntarjoajien ymmärryksen puute ja sosiaaliseen tukeen perustuvien auttamispolkujen puuttuminen ovat sellaisia avaintekijöitä, jotka estävät poikia itseään hakemasta apua.¹¹⁷

Vastaavia havaintoja on tehty toisessakin selvityksessä, joka viittasi siihen, että sukupuolittunut käsitys pojista ja nuorista miehistä on muovannut käsityksiä kaupallisesta seksistä Suomessa.¹¹⁸ Selvityksessä katsottiin myös, että nuoria turvapaikanhakijamiehiä pidetään useimmiten seksuaalirikollisina eikä mahdollisina seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston uhreina.¹¹⁹

---

¹¹³ ECPAT International (2021). *Global Boys Initiative: A global review of existing literature on the sexual exploitation of boys*. Bangkok: ECPAT International.

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ V. Josenhans, et al. (2019). *Gender, rights and responsibilities: The need for a global analysis of the sexual exploitation of boys*, *Journal of Child Abuse & Neglect*, DOI:10.1016/j.chiabu.2019.104291.

¹¹⁶ UNICEF (2020). *Research on the Sexual Exploitation of Boys: Findings, ethical considerations and methodological challenges*.

¹¹⁷ ECPAT International (2021). *Global Boys Initiative: A global review of existing literature on the sexual exploitation of boys*.

¹¹⁸ Seikkula, M.(2019). *Finland: Young people, sex for compensation and vulnerability. Young People, Vulnerabilities and Prostitution/Sex for Compensation in the Nordic Countries: A Study of Knowledge, Social Initiatives and Legal Measures*. Denmark: Nordic Council of Ministers.

¹¹⁹ *Ibid.*

Vaikka poikien seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja riistoon keskittyvä tutkimus on Suomessa huomattavan puutteellista, asiasta on tehty muutama yleiskuvan asiasta antava selvitys ja kyselytutkimus. Suomen Pelastakaa Lapset ry:n tekemän kyselytutkimuksen mukaan 37 % tutkimuksen kohteena olleista 11–17-vuotiaista pojista (317 kaikista 1 762 pojasta) oli saanut seksuaalissisältöisiä viestejä ja 32 % alastonkuvia vähintään muutaman kerran vuodessa.¹²⁰ Urheiluun liittyvässä vuonna 2020 tehdyssä tutkimuksessa, johon vastasi yli 9 000 suomalaista kilpaurheilijaa, todettiin seksuaalivähemmistöön kuuluvien miesten kokevan enemmän seksuaalista ahdistelua.¹²¹ Käytettävissä ei kuitenkaan ole iän perusteella eriteltyjä lisätietoja.

Väestöliitto ylläpitää pojille ja nuorille miehille tarkoitettuja puhelinpalvelua ja verkkopalvelua, joissa he voivat keskustella elämänsä asioista ja kysymyksistä, kuten väkivaltatilanteista.¹²² Tietoja puhelujen ja ilmoitettujen väkivaltatilanteiden määristä ei kuitenkaan ole saatavilla.

"Sukupuolesta riippumatta saat kaikenlaista."

Nuori henkilö Suomen Pelastakaa Lapset ry:n järjestämässä työpajassa 2022

2.5 Lapsiavioliitto, varhainen avioliitto ja pakkoavioliitto seksuaalisen riiston muotona tai polkuna siihen

Terminologisissa suuntaviivoissa lasten suojelemiseksi seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä (Luxemburgin suuntaviivat) määritellään lapsiavioliiton olevan avioliitto, jossa ainakin toinen osapuolista on lapsi. Se viittaa myös lasten, tavallisesti nuorten tyttöjen, naittamiseen joko heidän suostumuksellaan tai ilman heidän suostumustaan.¹²³ Lapsiavioliittoa, varhaista avioliittoa ja pakkoavioliittoa voidaan pitää sekä seksuaalisen riiston muotona että polkuna siihen.¹²⁴

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen 37 artiklassa suositellaan, että osapuolet toteuttavat tarvittavat toimet varmistaakseen, että ne säätävät rangaistavaksi lapsen pakottamisen avioliittoon sekä lapsen houkuttelemisen toiseen maahan tarkoituksena pakottaa hänet avioliittoon.¹²⁵

Lapsiavioliiton, varhaisen avioliiton ja pakkoavioliiton juurisyyt perustuvat paljolti uskonkäsityksiin, kulttuurisiin käytäntöihin, sukupuolinormeihin ja perinteisiin tapoihin mutta myös vanhempien käsityksiin

¹²⁰ Suomen Pelastakaa Lapset ry (2021). *Grooming lasten silmin – Selvitys lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä.*

¹²¹ FINCIS (2020). *Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa.*

¹²² Väestöliitto. *Poikien Puhelin – pojille ja nuorille miehille tarkoitettu puhelin- ja verkkopalvelu; yhteystiedot.*

¹²³ Interagency Working Group on Sexual Exploitation of Children (2016). *Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse.* 63.

¹²⁴ ECPAT International. (2020). *Summary paper on Child Early and Forced Marriage as a Form of, or Pathway to Sexual Exploitation of Children.* Bangkok: ECPAT International.

¹²⁵ Euroopan neuvosto (toukokuu 2011). *Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta.* 37 artikla.

perheen taloudellisen taakan keventämisestä, etenkin nuorten tyttöjen ollessa kyseessä.¹²⁶ Nämä myötävaikuttavat tekijät huomioon ottaen lapsiavioliittoa, varhaista avioliittoa ja pakkoavioliittoa voidaan myös pitää seksuaalisen riiston muotona tai polkuna siihen, kun tällaiseen avioliittoon liittyy vaihto taloudellista tai muuta vastiketta vastaan tai kun se johtaa seksuaalisia tarkoituksia varten käytävään ihmiskauppaan, riistoon prostituutiossa tai altistumiseen vaikeille tilanteille, joita lapsen seksuaaliseen riistoon syöllistyvät rikoksentekijät voivat käyttää hyväkseen.¹²⁷

Maailmanlaajuiset havainnot tästä ilmiöstä viittaavat laajalti myös siihen, että se vaikuttaa suhteessa enemmän tyttöjen kuin poikien etenemiseen elämässään ja kehittymiseen. Ilmiön vaikutusta lapsisulhasiin ei kuitenkaan voida jättää huomiotta, koska avioliitto voi pakottaa pojat aikuisen rooliin. Tämä aiheuttaa taloudellista painetta pojille, jotka eivät välttämättä ole valmistautuneet tällaiseen rooliin, ja myös mahdollisesti karsii heidän mahdollisuuksiaan.¹²⁸

Vaikkei lapsiavioliitoista, varhaisista avioliitoista ja pakkoavioliitoista Suomessa olekaan saatavilla määrällisiä tietoja, aiemmissa tutkimuksissa on tunnistettu kolme keskeistä niihin liittyvää piirrettä.¹²⁹ Ensinnäkin ulkomaalaistaustaisia nuoria lähetetään kotimaahansa naitettaviksi vanhemmille miehille. Toiseksi Suomeen on muuttanut nuoria ulkomaalaisnaisia, jotka on pakotettu avioliittoon kotimaassaan. Kolmanneksi Suomessa asuu ulkomaalaistaustaisia miehiä, jotka löytävät alaikäisen vaimon kotimaastaan ja solmivat avioliiton ulkomailla ja/tai Suomessa.¹³⁰ Kuten tämän raportin 3. jaksossa esitetään tarkemmin, Suomessa laillinen avioitumisikä on 18 vuotta, ja vuonna 2019 hallitus kielsi mahdollisuuden erityislupiin, jotka mahdollistivat varhaisen lapsiavioliiton. Ennen kieltoa viranomaisille tehtiin vuosittain 10–30 erityislupahakemusta.^{131,132} Lapsiavioliittojen, varhaisten avioliittojen ja pakkoavioliittojen tyttöuhrit ovat kertoneet perheidensä kontrolloivan heitä liikaa ja siten estävän heitä ilmoittamasta tilanteestaan viranomaisille.¹³³ Vastaavasti GREVIO totesi vuonna 2019 laatimassaan raportissa perusarvioinnista, että pakkoavioliitot olivat lisääntymässä ja että maahanmuuttajataustaisilla tytöillä oli vaikeuksia tavoittaa Suomen viranomaisia saadakseen suojelua.¹³⁴ Vuonna 2020 Suomen oikeusministeriö julkaisi pakkoavioliittoja ja niiden rikosoikeudellisia seuraamuksia koskevan ohjeen.¹³⁵

---

¹²⁶ ECPAT International (2020). Summary Paper on Child, Early and Forced Marriages as a Form of, or Pathway to Sexual Exploitation of Children.

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ UNICEF (toukokuu 2022). Child marriage

¹²⁹ Kervinen, E. ja Ollus, N. (2019). Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa.

¹³⁰ *Ibid.*

¹³¹ Yle (2019). Child marriage ban takes effect in Finland.

¹³² Yle (2019). Justice Minister calls for child marriage ban in Finland.

¹³³ Vuonna 2017 Ihmisoikeusliitto julkaisi selvitysraportin kunniaan liittyvästä väkivallasta. Raportin tulokset vahvistivat, että useimmat varhaiset avioliitot ja pakkoavioliitot ovat monikansallisia liittoja, joita varten tyttö tai nainen lähetetään ulkomaille. Tutkimus osoitti kuitenkin myös, että Suomen viranomaisilta ja ammattihenkilöiltä puuttuu tarvittavaa tietoa kunniaan liittyvän väkivallan tunnistamiseksi. Ihmisoikeusliitto (2017). Kunniakäsitykset ja väkivalta – selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa.

¹³⁴ GREVIO (2019) Baseline Evaluation Report Finland (174. kohta).

¹³⁵ Ihmiskauppa.fi. Pakkoavioliitto.

2.6 Erityisen haavoittuvien lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto

Vaikkei erityisen haavoittuvien lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta Suomessa olekaan saatavilla tilastoja, Suomessa on tehty runsaasti laadullista tutkimusta, jossa tunnistetaan joitakin tämän ilmiön pääsuuntauksia. Koulujen oppilaiden omaan raportointiin perustuva Kouluterveyskysely, joka lähetetään säännöllisesti tietyille kouluille ja sisältää myös väkivaltaan liittyviä kysymyksiä, osoittaa, että haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret kokevat Suomessa huomattavasti enemmän väkivaltaa kuin muut ikätoverinsa.¹³⁶ Haavoittuvassa asemassa voivat olla vammaiset, ulkomaalaistaustaiset, seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvat ja/tai kotinsa ulkopuolelle sijoitetut lapset.¹³⁷

Vuonna 2020 tehdyn selvityksen mukaan vammaiset lapset kohtaavat Suomessa 3,53 kertaa todennäköisemmin vakavaa väkivaltaa, myös seksuaaliväkivaltaa, kuin muut ikätoverinsa.¹³⁸ Euroopan unionin jäsenvaltioista on tehty vastaavia havaintoja, joiden mukaan psyykkisesti sairaat tai kehitysvammaiset lapset joutuvat 4,6 kertaa todennäköisemmin seksuaaliväkivallan vaaraan.¹³⁹ Kansallisen lapsistrategian mukaan vammaisille lapsille Suomessa tarjottavien palvelujen yhteensovittaminen on puutteellista.¹⁴⁰ Heidän haavoittuvuutensa ja itsemääräämisoikeutensa tunnustamista sosiaali- ja terveystaloudissa ei myöskään oteta huomioon lastensuojelulaissa eikä laissa kehitysvammaisten erityishuollosta.¹⁴¹ Kun monet vanhemmat ja huoltajat eri puolilla maailmaa saattavat pyrkiä vastaamaan vammaisen lapsen tarpeisiin teknologian avulla pitääkseen heidät aktiivisina ja jättävät heidät ilman valvontaa, lapset voivat joutua tekemisiin mahdollisten rikosentekijöiden kanssa.¹⁴² Siksi vammaisten lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta tarvitaan lisää tarkkoja ja luotettavia tietoja tuottavaa tutkimusta kaikkialla maailmassa,¹⁴³ myös Suomessa.

Myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret ovat muita suuremmassa vaarassa joutua seksuaaliväkivallan kohteeksi.¹⁴⁴ Vuoden 2021 raportti lasten kokemuksista *groomingista* verkossa toi esiin joitakin riskejä, joita lapset kokivat verkossa, jos he eivät määritelleet itseään tytöiksi eivätkä

---

¹³⁶ Ikonen., Helakorpi (2020). *Sexual harassment, grooming and sexual violence in digital media. Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ Selvityksessä käytettiin tietoaaineistona vuonna 2013 tehtyä Valtakunnallista lapsiuhritutkimusta, joka tehtiin kyselytutkimuksena 12–15-vuotiaiden lasten keskuudessa. Kyselyyn vastasi yhteensä 11364 lasta. Seppälä, P., Vornanen, R., Toikko, T. (2020). *Are Children With a Number of Disabilities and Long-Term Illnesses at Increased Risk of Mental Violence, Disciplinary Violence, and Serious Violence?* Journal of Interpersonal Violence.

¹³⁹ Prochild (2020). *Children with disabilities are more likely to face violence.*

¹⁴⁰ Valtioneuvosto (2022). *Kansallinen lapsistrategia*. Helsinki: Valtioneuvosto. 23

¹⁴¹ Ahola, A. (2020). *Children and young people with disabilities. Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. 453

¹⁴² We Protect Global Alliance (2021). *The sexual exploitation and abuse of deaf and disabled children online.*

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ Ikonen, R. (2020). *Violence experienced by children and young people: results from the School Health Promotion Survey and the Children's Health, Wellbeing and Services survey. Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025.*

pojiksi.¹⁴⁵ Todettiin esimerkiksi, että 73 %:iin (58:aan) niistä lapsista, jotka määrittivät sukupuolensa "muuksi", ottivat verkossa yhteyttä eniten henkilöt, jotka olivat vähintään 5 vuotta heitä vanhempia. Poikien kohdalla vastaava osuus oli 34 % ja tyttöjen kohdalla 67 %.¹⁴⁶ Siksi nämä lapsiryhmät olivat muita suuremmissa vaarassa joutua seksuaaliväkivallan kohteeksi verkossa.¹⁴⁷

2.7 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto kriisi- ja hätätilanteissa

Kriisi- ja hätätilanteilla tarkoitetaan aseellisia konflikteja ja terroritekoja, muuttoa maasta toiseen ja väestön pakkosiirtoja, terveydellisiä ja taloudellisia kriisejä, luonnononnettomuuksia, mukaan lukien ilmastonmuutos, sekä muita ennakoimattomia tapahtumia, jotka voivat estää lapsia nauttimasta kaikkia ihmisoikeuksiaan.

Vuonna 2019 covid-19-pandemia aiheutti ennen kokemattomia haasteita kaikkialla maailmassa. Jouduttiin tekemään merkittäviä, muun muassa liikkumiskieltoja koskevia, päätöksiä, jotka vaikuttivat kaikkiin yhteisöihin sekä perheisiin ja koko yhteiskuntaan. Maaliskuussa 2020 Suomen valtio julisti maahan poikkeusolot covid-19-pandemian vuoksi ja sai siten käyttää valmiuslain mukaisia toimivaltuuksia.^{148,149} Koulut suljettiin, liikkumista rajoitettiin, ja rajatarkastukset palautettiin. Tämän vuoksi lasten ja nuorten elämä kääntyi täysin ylösalaisin, ja monet alkoivat hakea mahdollisuuksia etäoppimiseen ja seurusteluun muiden kanssa verkkoympäristöistä.¹⁵⁰

Viranomaiset korostivat, että koska lapset pääsivät nyt enemmän internetiin ilman valvontaa ja koska ennalta ehkäiseviä palveluja tarjottiin vähemmän, lapset olivat suuremmissa vaarassa joutua verkossa seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston uhreiksi.^{151,152} Tätä korostetaan myös Suomen Pelastakaa Lapset ry:n kyselytutkimuksessa vuodelta 2021. Vaikka yhteydet aikuisten ja lasten välillä verkossa lisääntyivät,¹⁵³ Suomen Pelastakaa Lapset ry:n *Nettivistä*-palveluun tehtiin aiempaa vähemmän ilmoituksia niistä.¹⁵⁴ Huolimatta lähisuhdeväkivallan lisääntymisestä kyseisenä ajanjaksona Lastensuojelun Keskusliitto totesi, että poliisille ilmoitetut lasten hyväksikäyttötapaukset olivat vähentyneet 45 % ja

---

¹⁴⁵ Suomen Pelastakaa Lapset ry (2021). *Grooming lasten silmin – Selvitys lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä*. 29.

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ Hallituksen toimivaltuudet palautettiin normaaliolojen mukaisiksi 15.6.2020. Ks. esim. 20. kohta.

OHCHR (2020). *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography - The Initial Report of the Finnish Government*.

¹⁴⁹ *Ibid.* 16. kohta.

¹⁵⁰ Suomen Pelastakaa Lapset ry (2020). *Lapsen ääni 2020: Lasten näkemyksiä koronavuodesta*.

¹⁵¹ Sosiaali- ja terveysministeriö (2020:34). [Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025](#). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

¹⁵² Vastaavasti helmikuussa 2022 Internet Watch Foundation raportoi, että covid-19-pandemian seurauksena lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävän aineiston levittäminen verkossa oli lisääntynyt Euroopassa räjähdysmäisesti. Ks: Internet Watch Foundation (2022). *Call for lawmakers to act quickly as new data shows child sexual abuse reports are soaring in wake of pandemic*.

¹⁵³ Suomen Pelastakaa Lapset ry (2021). *Grooming lasten silmin – Selvitys lasten ja nuorten kokemasta groomingista netissä*.

¹⁵⁴ *Ibid.*

lastensuojeluviranomaiset olivat saaneet aiempaa vähemmän ilmoituksia lapsiin kohdistuneesta väkivallasta.¹⁵⁵

Huhtikuussa 2020 Lanzarote-komitean puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja antoivat lausunnon tarpeesta tehostaa lasten suojelua seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta covid-19-pandemian aikana.¹⁵⁶ Komitea painotti etenkin haavoittuvassa asemassa olevien lasten lisääntyneitä riskejä ja kehotti Lanzaroten sopimuksen sopijapuolia, myös Suomea, varmistamaan turvallisen ympäristön kaikille.¹⁵⁷ Covid-19-pandemian katsottiin Suomessa vaikuttaneen etenkin niihin lapsiin, jotka kuuluivat vähemmistöihin (saamelaisten alkuperäiskansaan, turvapaikanhakijoihin, suljetussa hoidossa oleviin tai vammaisiin henkilöihin).¹⁵⁸ Viranomaisten tässä asiassa toteuttamista turvallisuus- ja ehkäisytoimenpiteistä on kuitenkin saatavilla vain niukasti tietoja.¹⁵⁹

Vaikka covid-19-pandemian yleisiä vaikutuksia ja seurauksia lasten kannalta Suomessa on vielä arvioitava kaikilta osin, pandemia on varmasti korostanut lapsille tarjottavan tuen eroja koko maan alueella ja siten lisännyt eriarvoisuutta koulutuksen, hoidon ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta suojelemisen suhteen.

Vaikka Suomi ei ole minkään tietyn ympäristökatastrofin tai sotilaallisen selkkauksen keskiössä eikä se ole maastamuuttomaa, maan maahanmuuttopolitiikka siirtyi uuteen vaiheeseen vuonna 2015, kun miljoonat syyrialaiset pakenivat Eurooppaan paetakseen väkivaltaa ja vainoa ja Suomeen saapui ennennäkemätön määrä turvapaikanhakijoita, myös alaikäisiä.¹⁶⁰ Arvioidakseen, olivatko lapset joutuneet seksuaalisen hyväksikäytön ja/tai riiston kohteiksi, Maahanmuuttovirasto kysyi kaikissa turvapaikkahaastatteluisa mahdollisesti koetusta seksuaaliväkivallasta.¹⁶¹ Suomen Pelastakaa Lapset ry:n ilmoituksen mukaan turvapaikkaprosessiin kuluva aika kuitenkin lisäsi lasten seksuaalisen riiston tai hyväksikäytön riskiä, varsinkin heidän ollessaan vastaanottokeskuksissa.¹⁶² Siksi oli hyvin mahdollista, kuten Suomen hallitus totesi vastauksissaan Lanzarote-komitean erityisraporttia varten, ettei lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston uhreja tunnistettu, ja turvapaikkaprosessin aikaiset katoamiset tekivät lapsista erityisen alttiita riistolle Suomessa.

---

¹⁵⁵ EuroChild (2021). *Finland: Country Profile on the European Semester and COVID-19 crisis from a children's rights perspective.*

¹⁵⁶ Lanzarote Committee (3.4.2020). *Statement by the Lanzarote Committee Chairperson and Vice-Chairperson on setting up protection of children against sexual exploitation and abuse in times of the COVID-19 pandemic.*

¹⁵⁷ *Ibid.*

¹⁵⁸ Lanzarote Committee. *Finland and COVID-19.*

¹⁵⁹ Toimintasuunnitelmassa covid-19-epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamiseen mainitaan, että ruotsin- ja saamenkielisten tarpeet saada tietoa omalla äidinkielellä sekä muiden eri kieliryhmien tarpeet otetaan huomioon materiaaleja tuotettaessa. *Toimintasuunnitelma covid-19-epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamiseen.*

¹⁶⁰ Sisäministeriö. *Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan.*

¹⁶¹ Lanzarote Convention (2016). *Focused Questionnaires on Protecting children affected by the refugee crisis from sexual exploitation and sexual abuse – Finland.* Protecting children affected by the refugee crisis from sexual exploitation and sexual abuse. Strasbourg: Council of Europe. 5

¹⁶² Lanzarote Committee (3.3.2017). *Special Report – Protecting children affected by the refugee crisis from sexual exploitation and sexual abuse.* Strasbourg: Council of Europe. 65

Ukrainassa meneillään olevan sodan uhkaavat seuraukset aiheuttavat kasvavaa huolta. Hyökkäyssodan vuoksi 49 726 ukrainalaista on hakenut tilapäistä suojelua Suomesta (tilanne 20. helmikuuta 2023)¹⁶³, ja heidän joukossaan on huomattavan paljon lapsia äiteineen. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmällä ei ole vuodelta 2022 tietoja uusista asiakkaista, jotka olisi otettu järjestelmän piiriin riiston vuoksi.¹⁶⁴ GRETA:n toukokuussa 2022 julkaisemassa ohjetiedotteessa GRETA pyysi kaikkia ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehdyn yleissopimuksen osapuolia, Suomi mukaan lukien, ryhtymään kiireellisiin toimiin suojellakseen Ukrainan sotaa pakenevia ihmisiä ja ehkäistäkseen ihmiskauppaa.¹⁶⁵

Kuten edellä mainitaan, esimerkiksi maahanmuuttoviranomaiset ilmoittavat turvapaikanhakijana olevasta ihmiskaupan lapsiuhrista ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmälle, jotta lapsi saisi tukea. Ilmoittaminen riippuu siitä, onko maahanmuuttoviranomaisia koulutettu riittävästi tätä varten, ja koska Maahanmuuttovirasto ei kokoja tilastoja turvapaikan hakemisen perusteista, ei ole olemassa varsinaista tiedonkeruujärjestelmää, jonka avulla voitaisiin arvioida seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston lapsiuhrin määrää pakolaiskriisin yhteydessä.¹⁶⁶

Vuoden 2015 pakolaiskriisin yhteydessä Lanzarote-komitea pyysi jo kyseisenä vuonna kaikkia sopijapuolia, Suomi mukaan lukien, varmistamaan, että niillä on käytössä tehokkaat järjestelmät tietojen keräämiseksi erityisesti lapsista, joihin pakolaiskriisi on vaikuttanut ja jotka ovat todettuja tai epäiltyjä seksuaalisen riiston ja seksuaalisen hyväksikäytön lapsiuhereja, sekä arvioimaan mahdollisuutta poistaa näiden tietojen keräämisen esteet, erityisesti mahdolliset oikeudelliset rajoitukset, ottaen asianmukaisesti huomioon henkilötietojen suojaamisen asettamat vaatimukset.¹⁶⁷

3. KANSAINVÄLISET SITOUKUKSET JA LAINSÄÄDÄNTÖKEHYS

3.1 Kansainväliset ja alueelliset sitoumukset

Sovellettavien kansainvälisten ja alueellisten asiakirjojen ratifiointin tilanne			
Asiakirja		Ratifiomis-/liittymispäivä	Voimaantulo
Euroopan yleissopimus suojelemisesta riistoa ja	neuvoston lasten seksuaalista ja seksuaalista	09/06/2011	01/10/2011

¹⁶³ Maahanmuuttovirasto. [Tilapäisen suojelun tilastot](#).

¹⁶⁴ U.S. Department of State (2022). [2022 Trafficking in Persons Report: Finland](#).

¹⁶⁵ GRETA (2022). [Guidance Note on addressing the risks of trafficking in human beings related to the war in Ukraine and the ensuing humanitarian crisis](#).

¹⁶⁶ Lanzarote Convention (2016). [Focused Questionnaires on Protecting children affected by the refugee crisis from sexual exploitation and sexual abuse – Finland](#). Protecting children affected by the refugee crisis from sexual exploitation and sexual abuse. Strasbourg: Council of Europe.

¹⁶⁷ Lanzarote Committee (2017). [Special report Protecting children affected by the refugee crisis from sexual exploitation and sexual abuse](#). Ks. suositus R7, s. 17.

hyväksikäyttöä vastaan – 2007		
Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja ¹⁶⁸ – 1996	21/06/2002	14/06/2002
Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskeva yleissopimus – 2001	24/05/2007	01/09/2007
Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta – 2005	30/05/2012	01/09/2012
Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista – 1989	20/06/1991	20/07/1991
Valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta – 2000	01/06/2012	01/07/2012
Valinnainen pöytäkirja valitusmenettelystä – 2011	12/09/2015	12/02/2016
ILO:n yleissopimus lapsityön pahimmista muodoista – 1999 (No. 182)	17/01/2000	16/01/2001
YK:n lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumi- sesta ja rankaisemisesta – 2000 (täydentää kansainvälisen	07/09/2006	7/10/2006

¹⁶⁸ Erityisen merkittäviä ovat uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 7 artiklan 10 kappale erityisestä suojelusta niitä fyysisiä tai moraalisia vaaroja vastaan, joille lapset ja nuoret ovat alttiina, ja 17 artikla oikeudesta sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun.

järjestäytyneen rikollisuuden vastaista YK:n yleissopimusta)		

Sen lisäksi, että Suomi on ratifioinut ja pannut täytäntöön edellä olevassa taulukossa mainitut kansainväliset ja alueelliset oikeudelliset asiakirjat, on syytä mainita kansainvälisten yhteistyötoimintojen ja sitoumusten osalta, että Suomi antoi viimeisimmän vapaaehtoisen maakatsauksensa kestävän kehityksen tavoitteiden täytäntöönpanosta vuonna 2020.¹⁶⁹ Katsauksessa annettujen tietojen perusteella Suomi ei ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin seksuaalista riistoa varten tapahtuvan maahanmuuton osalta eikä säätänyt pakkoavioliittoa ja ulkomailla solmittua lapsiavioliittoa rangaistaviksi.¹⁷⁰ Keskeisenä poliittisena toimenpiteenä korostettiin hallituksen lainsäädäntöuudistusta (jota käsitellään jäljempänä).¹⁷¹

3.2 Kansallinen lainsäädäntö ja tietoon tulleet rikokset

Vuonna 2023 on tullut voimaan merkittäviä muutoksia seksuaalirikoksia koskeviin rikoslain säännöksiin. Näillä muutoksilla säädetään ensimmäistä kertaa rangaistavaksi useita lapsiin kohdistuvia tekoja, tehostetaan tiettyjä aiempia kriminalisointeja ja ankaroitetaan eri seksuaalirikosten vähimmäisrangaistuksia. Tässä jaksossa käsitellään kyseisiä säännöksiä sekä myös rikostilastoja. Vaikkei rikostilastojen perusteella voidakaan todeta lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten tosiasiallista esiintyvyyttä, koska monista hyväksikäyttö- ja riistotapauksista ei ilmoiteta poliisille,¹⁷² tilastot voivat olla hyödyksi osoittamalla tiettyjä suuntauksia.

Lapsen oikeuksia koskevissa yleisissä säännöksissä säädetään lastensuojelulaissa, että lapsena pidetään alle 18-vuotiasta¹⁷³, ja avioliittolaisissa, ettei avioliittoon saa mennä alle kahdeksantoistavuotias ja ettei poikkeaminen tästä ole mahdollista.¹⁷⁴ Suomessa pakkoavioliitosta voidaan nostaa syyte ihmiskaupan rikosnimikkeellä.¹⁷⁵ Tämä merkitsee kuitenkin, että jos ihmiskaupan tunnusmerkistö ei täyty, syytettä pakkoavioliitosta ei voida nostaa. Sen sijaan lasten pakottaminen avioliittoon tulisi säätää itsenäiseksi

¹⁶⁹ Valtioneuvoston kanslia (2020). *Voluntary National Review 2020 Finland. Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development.*

¹⁷⁰ *Ibid.*, 115.

¹⁷¹ *Ibid.*, 136.

¹⁷² ECPAT International. (2020). *Summary Paper on Sexual Exploitation of Children in Travel and Tourism.* Bangkok: ECPAT International; ECPAT International. (2020). *Summary Paper on Online Child Sexual Exploitation.* Bangkok: ECPAT International; ECPAT International. (2020). *Summary Paper on Sexual Exploitation of Children in Prostitution.* Bangkok: ECPAT International.

¹⁷³ Suomen valtio (2013). *Lastensuojelulaki.* 6 §.

¹⁷⁴ Suomen valtio (1929). *Avioliittolaki.* 2 luku 4 §.

¹⁷⁵ Oikeusministeriö (2017). *Selvitys: Pakkoavioliitot ovat todellisuutta myös Suomessa, viranomaisten koulutusta ja yhteistyötä vahvistettava.*

rikokseksi, kuten Euroopan neuvoston yleissopimuksessa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta määrätään.¹⁷⁶

3.2.1 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö

Suomen rikoslaissa säädetään lasten suojaikärajaksi 16 vuotta sukupuolesta riippumatta.¹⁷⁷ Rikoksentehtyjä, joka on sukupuoliyhteydessä tätä nuoremman lapsen kanssa, tuomitaan 2–10 vuoden vankeusrangaistukseen lapsenraiskauksesta.¹⁷⁸ Rikoslaissa säädetään erikseen, että lapsenraiskauksesta tuomitaan myös se, joka on sukupuoliyhteydessä kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapsen nähden.¹⁷⁹ Lisäksi sovelletaan rikoksen vakavuutta lisääviä seikkoja, joiden perusteella rangaistusta voidaan korottaa 4–12 vuoteen vankeutta.¹⁸⁰ Rikoslain viimeaikaiset muutokset nostivat lasten suojelun tasoa, koska aiemmin lapsen raiskaamisesta, johon ei liittynyt pakottamista eikä uhrin erityistä avuttomuutta¹⁸¹, nostettiin tavallisesti syyte lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä tai törkeänä lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä,¹⁸² joista rangaistaan lievemmin.

Muiden sovellettavien säännösten mukaan seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan se, joka asemaansa hyväksikäyttäen saa osallistumaan sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaaliseen tekoon lapsen, joka on koulussa, laitoksessa, työsuhteessa tai vapaa-ajan toiminnassa hänen määräysvaltansa tai valvontansa alainen taikka muussa niihin rinnastettavassa alisteisessa suhteessa häneen, tai lapsen, jonka kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on hänen kypsyttömyytensä sekä osapuolten ikäeron vuoksi olennaisesti heikompi kuin tekijällä.¹⁸³ Tästä rikoksesta tuomittava rangaistus on vähintään 4 kuukautta ja enintään 4 vuotta vankeutta, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta.¹⁸⁴ Lisäksi seksuaalisesta kajoamisesta lapseen tuomitaan se, joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, ja rangaistuksena tästä tuomitaan vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta.¹⁸⁵ Kuten lapsenraiskausta koskevaa rikoslain pykälääkin, myös seksuaalista kajoamista koskevaa pykälää

---

¹⁷⁶ Euroopan neuvosto (2011). [Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta](#). 37 artikla.

¹⁷⁷ Suomen valtio (1889). [Rikoslaki](#) (tammikuussa 2023 voimaan tulleet muutokset). 20 luku 12 §.

¹⁷⁸ *Ibid.*

¹⁷⁹ *Ibid.*

¹⁸⁰ Nämä rikoksen vakavuutta lisäävät seikat ovat vakavan väkivallan käyttö, vaikean ruumiinvamman, vakavan sairauden tai hengenvaarallisen tilan aiheuttaminen toiselle, useampi kuin yksi henkilö rikoksen tekijänä, rikoksella aiheutettu erityisen tuntuva kärsimys, erityisen raaka, julma tai nöyryyttävä rikoksen teko tapa, kohteena lapsi, jolle rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapsen iän tai kehitystason vuoksi tai lapsen tekijää kohtaan tuntema erityinen luottamus. *Ibid.* Suomen valtio (1889). [Rikoslaki](#) (tammikuussa 2023 voimaan tulleet muutokset). 20 luku 13 §.

¹⁸¹ Esim. sairaus, vammaisuus, pelkotila, tiedottomuus tai päihtymistila. Suomen valtio. [Rikoslaki](#) (1889), voimassa tammikuuhun 2023 saakka.

¹⁸² Amnesty International (2020). [Criminalization and Prosecution of Rape in Finland. Submission to the UN Special Rapporteur on Violence Against Women, Its Causes and Consequences](#). 4.

¹⁸³ Suomen valtio (1889). [Rikoslaki](#) (tammikuussa 2023 voimaan tulleet muutokset). 20 luku 5 §.

¹⁸⁴ *Ibid.*

¹⁸⁵ *Ibid.*, 14 §.

sovelletaan 16–17-vuotiaisiin lapsiin vain, jos rikoksen tekee lapsen vanhempi tai tähän rinnastettavassa asemassa oleva henkilö. Jonkin rikoksen vakavuutta lisäävän seikan¹⁸⁶ olemassaolo johtaa 2–10 vuoden vankeusrangaistukseen.¹⁸⁷ Iältään 16–18-vuotiaiden lasten tapauksissa, joissa ei ole mukana vanhempaa tai tähän rinnastettavassa asemassa olevaa henkilöä, sovelletaan pykälää törkeästä seksuaalisesta kajoamisesta, josta tuomittava rangaistus on 1–6 vuotta vankeutta.¹⁸⁸

Rikoslain mukaan lapsenraiskauksena, törkeänä lapsenraiskauksena, seksuaalisena kajoamisena lapseen ja törkeänä seksuaalisena kajoamisena lapseen ei pidetä tekoa, joka ei loukkaa lapsen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja jonka osapuolten iässä sekä kypsyydessä ei ole suurta eroa.¹⁸⁹ Vaikkei laissa säädetäkään tarkoista ikärajoista tämän rikosoikeudellista vastuuta koskevan poikkeuksen yhteydessä, poikkeusta saatetaan käyttää keinona välttyä syytteeltä tapauksissa, joissa ikätoverien välinen seksi on vapaaehtoista ja perustuu suostumukseen.¹⁹⁰ Se, mikä katsotaan suureksi ikäeroksi, riippuu kyseisen lapsen iästä: mitä nuorempi lapsi on kyseessä, sitä pienempää ikäeroa pidetään hyväksyttävänä.¹⁹¹ Lisäksi rikoslaisissa säädetään, että jos seksuaalinen kajoaminen lapseen on rikoksen vakavuutta vähentävien seikkojen vallitessa tehty, rikosentekijä on tuomittava vankeuteen vähintään 4 kuukaudeksi ja enintään 6 vuodeksi. Huomioon otettavat seikat ovat lapsen ja rikosentekijän ikä ja kypsyyden, osapuolten suhde ja muut teko-olosuhteet.¹⁹²

Myös raiskausta koskevat säännökset, muidenkin kuin lasten osalta, uudistettiin vuonna 2023 tarkoituksena varmistaa, että keskeisin tunnusmerkki väkivallan käytön tai sillä uhkaamisen sijasta on suostumuksen puuttuminen. Siten vuodesta 2023 alkaen raiskauksesta¹⁹³ tuomitaan se, joka on sukupuoliyhteydessä sellaisen henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti¹⁹⁴. Kun raiskauksen kohteena on kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi, tekijä tuomitaan tämän rikoksen vakavuutta lisäävän seikan perusteella törkeästä raiskauksesta 2–10 vuodeksi vankeuteen.¹⁹⁵ Sillä, että uusien säännösten mukaan alle 18-vuotiaaseen lapsen kohdistuvan rikoksen perusteella voidaan nostaa syyte törkeästä raiskauksesta, on erityistä merkitystä 16–17-vuotiaiden lasten suojelun kannalta, sillä se antaa heille samantasoisien suojan kuin lapsenraiskauksen uhreille.

---

¹⁸⁶ Nämä rikoksen vakavuutta lisäävät seikat ovat pitkälti samat kuin lapsenraiskauksen osalta. Ainoana erona on se, että useamman kuin yhden rikosentekijän osallistuminen lapseen kohdistuvaan seksuaaliseen kajoamiseen ei lisää rikoksen vakavuutta.

¹⁸⁷ Suomen valtio (1889). *Rikoslaki* (tammikuussa 2023 voimaan tulleet muutokset). 20 luku 13 §.

¹⁸⁸ *Ibid.*, 4 §.

¹⁸⁹ Suomen valtio (1889). *Rikoslaki* (tammikuussa 2023 voimaan tulleet muutokset). 20 luku 17 §.

¹⁹⁰ *Ibid.*

¹⁹¹ Suomen Pelastakaa Lapset ry:n antama tieto.

¹⁹² Suomen valtio (1889). *Rikoslaki* (tammikuussa 2023 voimaan tulleet muutokset). 20 luku 16 §.

¹⁹³ Suomen valtio (1889). *Rikoslaki* (tammikuussa 2023 voimaan tulleet muutokset). 20 luku 1 §.

¹⁹⁴ Henkilön osallistumista sukupuoliyhteyteen ei ole pidettävä vapaaehtoisena, jos: 1) hän ei ole sanallisesti, käytöksellään tai muulla tavalla ilmaissut osallistuvansa siihen vapaaehtoisesti; 2) hänet on pakotettu sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkauksella; tai 3) hän ei ole voinut muodostaa tai ilmaista tahtoaan tiedottomuutensa, sairautensa, vammaisuutensa, pelkotilansa, voimakkaan päihtymistilansa, heikentyneen tajunnantilansa, tilanteen äkillisyyden, erityisen valta-aseman vakavan väärinkäytön tai muun näihin rinnastettavan syyntä vuoksi.

¹⁹⁵ *Ibid.*, 2 §.

Ennen vuotta 2023 rikoksenteijä, joka oli sukupuoliyhteydessä alle 16-vuotiaan lapsen kanssa, voitiin tuomita paitsi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä / törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä myös törkeästä raiskauksesta, jos hän käytti väkivaltaa tai uhkasi sillä tai jos lapsi oli pelon tai avuttomuuden vallassa.¹⁹⁶ On kuitenkin osoittautunut vaikeaksi saavuttaa kynnyks, jolla voidaan todeta lapsen olleen peloissaan tai avuttomassa tilassa. Tämän osoitti Turun hovioikeuden vuonna 2017 antama ratkaisu, joka koski kymmenvuotiaasta lasta.¹⁹⁷ Lapsen nuoren iän tai sen, että rikoksenteijä oli vieras henkilö, ei katsottu sellaisinaan riittävän osoittamaan, että lapsi oli ollut pelon tai avuttomuuden vallassa.¹⁹⁸ Siksi asiassa nostettiin syyte törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan pykälän perusteella, kuten vastaavissa tapauksissa usein tehtiin.¹⁹⁹ Tämä näkyy Suomen viranomaisten tätä raporttia varten toimittamissa virallisissa rikostilastoissa, jotka osoittavat, että vuosina 2018–2020 nostettiin 289 syytettä törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja vain 12 syytettä törkeästä raiskauksesta.

3.2.2 Prostitution, lasten myyntiin ja ihmiskauppaan sekä matkoihin ja matkailuun liittyvä lasten seksuaalinen riisto

Vaikka Suomen rikoslainsäädäntö sisältää säännöksiä, joilla suojellaan lapsia prostitution perustuvalta riistolta, laissa on edelleen aukkoja ja parantamisen varaa. Vaikka keskustelu aikuisprostituutiota koskevasta lainsäädännöstä ei kuulukaan tähän maakatsaukseen, on tärkeää korostaa, että riippumatta aikuisprostitution rangaistavuudesta tai rankaisemattomuudesta ja/tai sääntelystä se voi vaikuttaa lasten riistoon lapsiprostituutiossa, jota usein esiintyy laillisen tai rangaistavaksi säädetyn aikuisprostitution yhteydessä.²⁰⁰

Vaikkei Suomen laissa määritelläkään erikseen lasten riistoa prostituutiossa, rikoslaissa säädetään rangaistavaksi tietyt tähän riiston muotoon liittyvät menettelyt. Korvauksen tarjoamisesta nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta tuomitaan se, joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon.²⁰¹ Tästä rikoksesta tuomitaan rangaistuksena vähintään sakkoa ja enintään kaksi vuotta vankeutta.²⁰² Myös 3.2.1 jaksossa selostettuja säännöksiä lapsenraiskauksesta ja seksuaalisesta hyväksikäytöstä voidaan soveltaa lasten riistoon prostituutiossa.²⁰³ Saattaakseen lainsäädäntönsä

---

¹⁹⁶ Suomen valtio (1889). *Rikoslaki* 20 luku 2 §.

¹⁹⁷ Amnesty International (2020). *Criminalization and Prosecution of Rape in Finland. Submission to the UN Special Rapporteur on Violence Against Women, Its Causes and Consequences*. 4.

¹⁹⁸ *Ibid.*

¹⁹⁹ *Ibid.*

²⁰⁰ ECPAT International (2020). *Summary Paper on Sexual Exploitation of Children in Prostitution*. Bangkok: ECPAT International.

²⁰¹ Suomen valtio (1889). *Rikoslaki*. 20 luku 9 §.

²⁰² *Ibid.*, 20 luku 5, 6, 9 ja 12–16 §.

²⁰³ *Ibid.*, 20 luku 1–5 §.

vastaamaan kansainvälisiä vaatimuksia, kuten Lanzaroten sopimus²⁰⁴ sekä valinnaista pöytäkirjaa lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta,²⁰⁵ Suomi voisi harkita "lasten riistolle prostituutiosta" oikeudellista määritelmää, joka sisältää yksiselitteisesti lasten käyttämisen seksuaalisiin tarkoituksiin jonkinlaista (myös muuta kuin rahallista) korvausta vastaan. Tämä sisältää jo pelkän lupauksen korvauksesta (kuten nykyisessäkin lainsäädännössä), riippumatta siitä, annetaanko tämä korvaus tai lupaus siitä lapselle itselleen vai kolmannelle osapuolelle. On ensiarvoisen tärkeää määritellä lasten riisto prostituutiosta asianmukaisesti, jotta lapsia voidaan suojella rikossyyteiltä ja jotta tietoisuutta kyseisestä rikoksesta ja sen aiheuttamasta haitasta pystytään lisätä. Lasten suojelua voitaisiin tehostaa korottamalla vähimmäisrangaistusta, joka tuomitaan korvauksen tarjoamisesta nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, koska sakkorangaistus ei vastaa rikoksen vakavuutta. Tosiasiassa nykyistä ankarampia seuraamuksia tuomittaisiin vain, jos asiassa voitaisiin soveltaa muitakin rikossäännöksiä.

Niiden tietojen mukaan, jotka Suomen viranomaiset antoivat tätä raporttia varten, vuonna 2019 todettiin 43 tapausta, joissa rikosentekijät ostivat lapsilta seksuaalipalveluja. Vuonna 2020 näitä tapauksia oli 60 ja vuonna 2021 vastaavasti 93. Näistä tapauksista kuitenkin vain kahdessa annettiin tuomio sekä vuonna 2019 että vuonna 2020. Vuodelta 2021 ei ole saatavilla tietoja tuomioiden määrästä, mikä korostaa tarvetta tehostaa pyrkimyksiä tunnistaa, saattaa syytteeseen ja tuomita näiden rikosten tekijät.

Rikoslaisissa on myös säännöksiä, joilla suojellaan lapsia Suomessa seksuaalisia tarkoituksia varten käytävältä ihmiskaupalta. Ihmiskauppaan syyllistyy se, joka käyttämällä hyväksi toisen riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa taikka toista painostamalla, erehdyttämällä toista tai tämän erehdyttä hyväksi käyttämällä, maksamalla korvauksen toista määräysvallassaan pitävälle henkilölle tai ottamalla vastaan sellaisen korvauksen ottaa toisen määräysvaltaansa, värvää toisen taikka luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa toisen hänen saattamiseksi seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.²⁰⁶ Törkeä ihmiskauppa on kyseessä, jos rikos kohdistuu lapseen, ja tällöin rangaistukseksi tuomitaan 2–10 vuotta vankeutta.²⁰⁷ Merkittävää on, että lapsiin kohdistuneissa rikostapauksissa rikostunnusmerkistön täyttyminen ei edellytä näyttöä mistään ihmiskaupan keinosta (eli toisen riippuvaisen aseman hyväksikäytöstä, erehdyttämisestä, korvauksen maksamisesta jne.).²⁰⁸ Rikoslakia sovelletaan myös kansainvälisiin ihmiskaupparikoksiin tekopaikasta riippumatta.²⁰⁹ Ihmiskauppa liitetään kuitenkin usein yksinomaan kansainväliseen, valtionrajat ylittävään rikollisuuteen, ja rikoksen täyttyminen on

---

²⁰⁴ Euroopan neuvosto (2007). [Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan](#). 19 artikla.

²⁰⁵ Yhdistyneet kansakunnat (25.5.2000). [Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta](#). 2 artikla.

²⁰⁶ Suomen valtio (1889). [Rikoslaki](#). 25 luku 3 §.

²⁰⁷ *Ibid.*, 25 luku 3 a §.

²⁰⁸ Yhdistyneet kansakunnat (2000). [Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta](#).

²⁰⁹ Suomen valtio (1889). [Rikoslaki](#). 1 luku 7 §.

virheellisesti tulkittu edellyttävän liikkumista maasta toiseen.²¹⁰ Siksi ihmiskaupan nimenomainen tunnustaminen myös kansalliseksi rikokseksi tehostaisi Suomen lainsäädäntöä.

Kun on kyse lasten myynnistä seksuaalisiin tarkoituksiin, rikoslain ihmiskauppapöytäkirjan mukaan ihmiskaupasta tuomitaan se, joka ottaa määräysvaltaansa kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön taikka värvää, luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa tämän seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa.²¹¹ Lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta tehdyn lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan mukaan lapsen tarjoaminen, luovuttaminen tai vastaanottaminen millä tahansa keinolla lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä varten on rikos,²¹² ja siksi Suomi voisi harkita lasten myynnin säätämistä rangaistavaksi yksiselitteisesti ja erikseen. Vaikka Suomen liittyessä valinnaiseen pöytäkirjaan rikoslain nykyisen ihmiskauppapöytäkirjan katsottiin täyttävän lasten myynnin kriminalisointia koskevat vaatimukset, lapsen oikeuksien komitea korosti vuoden 2019 suuntaviivoissaan valinnaisen pöytäkirjan täytäntöönpanosta, että lasten myynti on tärkeää säätää yksiselitteisesti rangaistavaksi.²¹³

Suomessa ei ole säädetty rangaistavaksi sellaisten matkojen tai kuljetusten järjestämistä, joiden välittömänä tai välillisenä tarkoituksena on luoda tai edistää mahdollisuuksia saada lapsia mukaan seksuaaliseen toimintaan. Laissa on kuitenkin tiettyjä säännöksiä, jotka koskevat esimerkiksi mahdollisuutta nostaa oikeushenkilöitä vastaan syyte tietyistä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä ja riistoa sisältävistä rikoksista ja jotka voivat jossain määrin suojata lapsia seksuaaliselta riistolta tässä yhteydessä.²¹⁴ Näiden säännösten nojalla voidaan tuomita sakko yrityksen tai organisaation johtoon kuuluvalla tai yrityksessä tai organisaatiossa päätösvaltaa käyttävälle henkilölle, joka on ollut rikoksessa rikoskumppanina, sallinut rikoksen tekemisen tai jättänyt noudattamatta tarvittavaa huolellisuutta rikoksen estämiseksi.²¹⁵ Sakon määrä on vähintään 850 euroa ja enintään 850 000 euroa.²¹⁶ Laissa liiketoimintakiellosta säädetään myös, että henkilö voidaan määrätä liiketoimintakieltoon, jos hän on liiketoiminnassa syyllistynyt lapseen kohdistuvaan seksuaalirikokseen.²¹⁷

3.2.3 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto verkkoympäristössä

Suomen rikoslaki sisältää useita kriminalisointeja, joilla suojellaan lapsia verkkoympäristössä tapahtuvalta ja teknologiaan perustuvalta seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta. Tämä suojelu kuvastuu myös uudessa lainsäädännössä. Verkkorikollisuus kehittyi kaiken aikaa, ja jotta lapsia pystyttäisiin suojelemaan

---

²¹⁰ ECPAT International (2020). [Summary Paper Sale and Trafficking of Children for Sexual Purposes](#), Bangkok: ECPAT International.

²¹¹ Rikoslain 20 luku 10 § 1 mom.

²¹² Yhdistyneet kansakunnat (25.5.2000). [Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta.](#)

²¹³ Committee on the Rights of the Child. (2019). [Guidelines regarding the implementation of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography.](#) 49. kohta.

²¹⁴ Suomen valtio. (1889). [Rikoslaki](#). 20 luku 25 §.

²¹⁵ Suomen valtio. (1889). [Rikoslaki](#). 9 luku 2 §.

²¹⁶ *Ibid.*, 9 luku 5 §.

²¹⁷ Suomen valtio. (1985). [Laki liiketoimintakiellosta](#). 3 §.

täysimittaisesti, on tärkeää pitää lainsäädäntö niiden uusien keinojen tasalla, joilla rikoksentekijät pyrkivät riistämään lapsia.

Toiminta, joka liittyy lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävään aineistoon, on kielletty rikoslilla, jossa säädetään rangaistavaksi lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen.²¹⁸ Kyseisen pykälän mukaan tuomitaan rangaistukseen se, joka valmistaa, pitää kaupan tai vuokrattavana taikka muulla tavoin tarjoaa tai asettaa saataville, pitää saatavilla, vie maasta, tuo maahan tai Suomen kautta muuhun maahan taikka muuten levittää kuvan tai kuvatallenteen, jossa seksuaalisesti ja todellisuuspohjaisesti tai todenmukaisesti esitetään lasta.²¹⁹ Kuva tai kuvatallenne katsotaan todellisuuspohjaiseksi, jos se on valmistettu tilanteesta, jossa lasta on tosiasiallisesti esitetty seksuaalisesti.²²⁰ Kuva tai kuvatallenne on todenmukainen, jos se erehdyttävästi muistuttaa valokuvaamalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettua kuvaa tai kuvatallennetta tilanteesta, jossa lasta on esitetty seksuaalisesti.²²¹ Rikoslaisissa käytetään ilmausta "todellisuuspohjaisesti" tarkoittamassa tilanteita, joissa kyseessä on sekä aito lapsi että aito hyväksikäyttötilanne, ja ilmausta "todenmukaisesti", kun kyseessä on todenkaltainen kuva olemattomasta lapsesta ja/tai aidosta lapsesta näytellyssä seksuaalisessa toiminnassa, jos näytelty seksuaalinen toiminta on todenkaltaista eli muistuttaa erehdyttävästi tilannetta, jossa lasta kuvataan seksuaalisesti. Rikoslain määritelmän mukaan lasta seksuaalisesti esittävässä kuvassa tai kuvatallenteessa "todenmukaisesti esitetään lasta", mutta kyseinen pykälä koskee vain kuvia ja kuvatallenteita, joten kirjalliset ja ääniteaineistot jäävät sen soveltamisalan ulkopuolelle.

Rangaistukset lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisestä vaihtelevat sakosta kahteen vuoteen vankeutta ja rikoksen törkeän tekemuodon osalta kuuteen vuoteen vankeutta.²²² Törkeä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen on kyseessä, jos lapsi on erityisen nuori, kuvassa esitetään myös lapsen kohdistuvaa vakavaa väkivaltaa tai lapsen kohtelua erityisen nöyryyttävästi, rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai rikos tehdään osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.²²³ Kyseisen pykälän esitöiden²²⁴ mukaan lapsen erityisen nuorelle iälle ei asetettaisi tarkkaa ikärajaa, koska teon kohteen ikää voi olla vaikea saada selville. Siksi törkeän tekemuodon rangaistusta on tarkoitus soveltaa moitittavimpiin kuviin, jotka esittävät poikkeuksellisen nuoria lapsia.

Lisäksi lasta seksuaalisesti esittävän kuvan tai kuvatallenteen hallussapidosta tai siihen pääsyn hankkimisesta tuomitaan rikoslain mukaan vähintään sakkoon tai enintään vankeuteen kahdeksi vuodeksi.²²⁵

---

²¹⁸ Suomen valtio. (1889). [Rikoslaki](#). 20 luku 19 §.

²¹⁹ *Ibid.*

²²⁰ *Ibid.*

²²¹ *Ibid.*

²²² *Ibid.*

²²³ *Ibid.*, 20 §.

²²⁴ Suomen valtio (2004). *hallituksen esitys HE 34/2004 vp.*

²²⁵ Suomen valtio. (1889). [Rikoslaki](#). 20 luku 21 §.

Rikoslaisissa säädetään rangaistavaksi lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin (*grooming*). Kyseisen pykälän mukaan se, joka ehdottaa tapaamista tai muuta kanssakäymistä lapsen kanssa tarkoituksena valmistaa kuva tai kuvatallenne, jossa seksuaalisesti esitetään lasta, taikka kohdistaa lapseen muu seksuaalirikos, on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.²²⁶ Vaikkei laissa viitatakaan yksiselitteisesti verkkoympäristössä tehtäviin houkuttelurikoksiin, pykälän yleinen sanamuoto kuitenkin mahdollistaa syytteen nostamisen tällaisesta menettelystä.²²⁷ Edellä 2.3 jaksossakin selostettu näyttö lasten riskistä joutua Suomessa verkossa tapahtuvan houkuttelun kohteeksi korostaa tarvetta suojata lapset tehokkaasti tältä rikokselta lainsäädännön avulla. Niiden tietojen mukaan, jotka Suomen viranomaiset antoivat tätä raporttia varten, vuonna 2019 todettiin 163 tapausta, joissa lasta houkuteltiin seksuaalisiin tarkoituksiin. Vuonna 2020 näitä tapauksia oli 173 ja vuonna 2021 vastaavasti 118. Vuonna 2019 syyte nostettiin kuitenkin vain neljässä tapauksessa ja vuonna 2020 kahdessa tapauksessa.

Edellä luetelluista kriminalisoinneista huolimatta lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta rankaisevaa lainsäädäntöä voidaan tehostaa edelleen lasten suojelemiseksi nykyistä paremmin. Suomen oikeusjärjestyksessä ei esimerkiksi yksiselitteisesti säädetä rangaistavaksi lapsen seksuaalisen hyväksikäytön suoratoistoa, vaikka siitä voidaankin nostaa syyte lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämisen rikosnimikkeellä²²⁸ ja sellaisten säännösten perusteella, jotka koskevat verkon ulkopuolista seksuaalista hyväksikäyttöä. Lapsen oikeuksien komitea on suositellut lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen sopimusvaltioille, että näiden, myös Suomen, olisi säännöllisesti arvioitava ja tarkistettava lainsäädäntöään taatakseen, että valtion oikeusjärjestyksessä otetaan huomioon teknologian uusi kehitys ja siten myös lapsen seksuaalisen hyväksikäytön suoratoisto.²²⁹

Rikoslaisissa säädetään rangaistavaksi kiristys yleisesti,²³⁰ mutta seksuaalista kiristystä ei ole kriminalisoitu erillisenä rikoksena. Vaikkei alle 16-vuotiaan lapsen kiristäminen johtaisikaan aiottuun seksuaaliseen tekoon, se voi kuitenkin sinänsä olla myös lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä, kuten lapsenraiskauksen yritys tai lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys. Vaikkei lainsäädäntö sisälläkään nimenomaista säännöstä, jolla suljetaan pois lapsen rikosoikeudellinen vastuu itse tuottamansa seksuaalisen sisällön tuottamisesta ja jakamisesta, lain yleiset periaatteet estävät tässä sisällössä esitetyn lapsen saattamisen vastuuseen (itsensä vahingoittamisesta ei rangaista). Lisäksi asiaa koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, ettei säännöksen tarkoituksena ole rangaista suostumukseen perustuvasta sisällön jakamisesta ja tuottamisesta nuorten kesken. Käytännössä tällaisista teoista ei ole nostettu syytettä.

Rikoslainsäädännön ohella useat muut lait voivat auttaa suojelemaan lapsia verkossa aiheutuilta ongelmilta. Ensinnäkin laki lapsipornografian levittämisen estotoimista antaa poliisille toimivallan seurata

---

²²⁶ Suomen valtio. (1889). [Rikoslaki](#). 20 luku 18 §.

²²⁷ *Ibid.*

²²⁸ *Ibid.*, 20 luku 19–20 §.

²²⁹ Committee on the Rights of the Child. (2019). [Guidelines regarding the implementation of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography](#). 19. kohta.

²³⁰ Suomen valtio. (1889). [Rikoslaki](#). 31 luku 3–4 §.

ja luetteloida verkkosivustoja, joilla julkaistaan lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävää aineistoa.²³¹ Poliisi toimii yhteistyössä internetin palveluntarjoajien kanssa tällaisten sivustojen estämiseksi.²³² Interpolin "*Worst of*" -sivustoluettelon perusteella poliisi toimittaa internetin palveluntarjoajille luettelon lasten seksuaalista hyväksikäyttöä kuvaavaa aineistoa sisältävistä sivustoista, joille pääsy on estettävä.²³³ Alustavaa tutkintaa tuetaan pyytämällä internetin palveluntarjoajia erikseen hankkimaan todisteita tai tunnistamaan hyväksikäytön osapuolia. Poliisi myös ylläpitää lakisääteistä estettävien sivustojen luetteloa. Luettelossa on noin 2 000 sivustoa, joilla jaetaan lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevaa aineistoa ja jotka kaikki sijaitsevat Suomen ulkopuolella. Tämä luettelo jaetaan myös merkittävimmille verkko-operaattoreille, mutta sivustojen estäminen on näille vapaaehtoista, ja nämä voivat itse päättää, miten ne toimivat estoluettelon perusteella. Jos käyttäjä yrittää päästä luettelossa mainituille sivustoille, hän päätyy poliisin tiedotussivuille, joiden avulla ehkäistään ennalta verkossa tapahtuvaa lasten hyväksikäyttöä.

3.2.4 Syytteet lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta

Niiden tietojen mukaan, jotka Suomen viranomaiset antoivat tätä raporttia varten, vuonna 2021 yhteensä 526:tä henkilöä epäiltiin lapsenraiskauksesta tai törkeästä lapsenraiskauksesta. Näistä 346 oli miehiä ja 9 naisia, ja 171 tapauksessa epäillyn sukupuoli ei ollut tiedossa. Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä epäiltiin vuonna 2021 yhteensä 2 050:tä henkilöä. Näistä 1 193 oli miehiä ja 67 naisia, ja muiden 790 epäillyn sukupuoli ei ollut tiedossa. Vuonna 2020 erilaisista lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista tuomittiin 256 henkilöä. Näistä 129 tuomittiin lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, 86 törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja 19 lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävän aineiston hallussapidosta.

Suomen rikoslaki mahdollistaa Suomen lainkäytön valtion alueen ulkopuolella. Suomen kansalaisen ja maassa pysyvästi asuvan lainvastaisesta menettelystä (kuten lapseen kohdistuvasta seksuaalirikoksesta) ulkomailla nostetaan syyte. Tämä koskee myös Suomessa tavattavia muiden Pohjoismaiden (Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan) kansalaisia sekä näissä maissa pysyvästi asuvia.²³⁴ Tällöin sovelletaan kaksoisrangaistavuuden vaatimusta,²³⁵ minkä vuoksi rikoksesta voidaan nostaa syyte Suomessa vain, jos siitä tuomittava enimmäisrangaistus Suomessa on yli kuusi kuukautta vankeutta. Kaksoisrangaistavuuden ja kuuden kuukauden vankeuden vaatimuksia ei kuitenkaan sovelleta ihmiskaupparikoksiin,²³⁶ ja kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovutaan kaikkien muiden lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten osalta, joita käsitellään edellä olevissa jaksoissa.²³⁷ Siten tällä aktiivisen ekstraterritoriaalisen lainkäyttövallan soveltamisella voi olla hyödyllinen rikoksia estävä pelotevaikutus. Lainsäädäntö vaikuttaa yhteiskunnan normeihin ja määrittelee kussakin yhteiskunnassa "hyväksyttävän käyttäytymisen". Kattava

---

²³¹ Suomen valtio (2006). [Laki lapsipornoografian levittämisen estotoimista](#). 4 §.

²³² *Ibid.*, 5 §.

²³³ Suomen Pelastakaa Lapset ry:n antama tieto.

²³⁴ Suomen valtio (1889). [Rikoslaki](#). 1 luku 6 §.

²³⁵ *Ibid.*, 11 §.

²³⁶ *Ibid.*, 7 §.

²³⁷ *Ibid.*, 11 §.

aktiivinen ekstraterritoriaalinen lainsäädäntö antaa selvän viestin siitä, etteivät valtiot päästä kansalaisiaan "lomalle" oikeusjärjestyksistään ja ettei lasten seksuaalista riistoa hyväksytä, tapahtuipa se missä tahansa.²³⁸

Myös suomalaisiin lapsiin ulkomailla kohdistuvista rikoksista nostetaan syyte rikoslain mukaisesti.²³⁹ Ekstraterritoriaalisen lainkäyttövallan passiivista soveltamista koskee kuitenkin kaksoisrangaistavuuden vaatimus silloin, kun rikoksentekeijä ei ole Suomen kansalainen, ei asu pysyvästi Suomessa eikä ole Suomessa tavattu jonkin Pohjoismaan kansalainen. Siksi syytteen nostaminen tällaisesta rikoksesta edellyttää, että siitä tuomittava enimmäisrangaistus on yli kuusi kuukautta vankeutta Suomessa ja että kyseinen teko on sen tekopaikan lain mukaan rikos.²⁴⁰ Koska kaikkien lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten enimmäisrangaistus ei ylitä kuutta kuukautta vankeutta, suomalaiset lapset saattavat jäädä ilman suoja, kun esimerkiksi seksuaalinen ahdistelu tai seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö tapahtuu ulkomailla.²⁴¹

Laissa rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta säädetään, että rikoksentekeijä voidaan luovuttaa Suomessa tehdyn rikoksen johdosta vain, jos rikoksen oikeudellinen selvittäminen luovuttamista pyytävässä valtiossa on katsottava tarkoituksenmukaiseksi eikä rangaistus, joka tuon valtion lain mukaan voisi seurata rikoksesta, olennaisesti poikkea siitä, mitä rikoksesta Suomen oikeuden mukaan saattaisi seurata.²⁴² Luovuttamisesta rikoksen johdosta Pohjoismaihin (Islantiin, Norjaan, Ruotsiin ja Tanskaan) sekä Euroopan unionin jäsenvaltioihin on annettu erillinen lainsäädäntönsä. Rikoksentekeijä voidaan luovuttaa Pohjoismaihin sellaisten rikosten johdosta, joista pyynnön esittäneessä valtiossa voidaan tuomita vapausrangaistus.²⁴³ Euroopan unionin jäsenvaltioiden osalta kaksoisrangaistavuutta koskeva säännös edellyttää, että luovuttamisen perusteena olevasta rikoksesta voidaan tuomita pyynnön esittäneessä valtiossa vuosi vankeutta ja että teko on Suomen laissa säädetty rikokseksi.²⁴⁴

4. SUOMEN TOIMET LASTEN SEKSUAALISEN HYVÄKSIKÄYTÖN JA RIISTON TORJUMISEKSI

4.1 Koordinointi ja yhteistyö

Suomessa erityisesti sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)²⁴⁵ ovat niitä keskeisiä elimiä, joiden tehtävänä on koordinoida valtion toimia lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja

---

²³⁸ ECPAT International (2022). [Extraterritorial Jurisdiction and Extradition Legislation as Tools to Fight the Sexual Exploitation of Children](#). ECPAT International.

²³⁹ Suomen valtio. (1889). [Rikoslaki](#). 1 luku 5 §.

²⁴⁰ *Ibid.*

²⁴¹ *Ibid.*, 20 luku 6 ja 8 §.

²⁴² Suomen valtio (1970). [Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta](#). 3 §.

²⁴³ Suomen valtio (2007). [Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja Pohjoismaiden välillä](#). 2 luku 2 §.

²⁴⁴ Suomen valtio (2003). [Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä](#). 2 luku 2 §.

²⁴⁵ Sosiaali- ja terveysministeriön ohella Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on asiantuntija- ja tutkimuslaitos, joka tarjoaa luotettavaa tietoa terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää päätöksentekoa ja toimintaa varten. Laitoksen päämääränä on edistää väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Lisätietoa: [Terveiden ja hyvinvoinnin laitos](#).

seksuaalisen riiston torjumiseksi. Vuonna 2019 julkaistiin *Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025*.²⁴⁶ Suunnitelma sisältää 93 toimenpidettä, joilla on tarkoitus ehkäistä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa sen kaikissa muodoissa. Vaikkei suunnitelmalla pyritäkään puuttumaan nimenomaisesti lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja riistoon, siinä otetaan huomioon ne erilaiset ympäristöt, joissa lapsiin voidaan kohdistaa väkivaltaa, ja annetaan siksi suosituksia ja ehdotetaan toimia, joita valtion viranomaiset, suuri yleisö sekä välittömässä yhteydessä lapsiin työskentelevä ammattihenkilöstö voivat toteuttaa.²⁴⁷ Useimmissa toimenpidesuunnitelman toimissa ammattihenkilöiden kouluttaminen on keskeisin keino ehkäistä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa, havaita sen uhrit ja tukea heitä. Järjestettävien koulutustilaisuuksien määrästä, ajoituksesta ja odotettavista tuloksista annetaan kuitenkin niukasti tietoa. Lastensuojelun Keskusliitto on katsonut, että vaikka kansalliset toimenpidesuunnitelmat ovatkin tyydyttäviä, olisi omaksuttava operatiivisempi asenne, jotta suositukset ja toimet saataisiin toteutetuksi. Tässä suhteessa ammattihenkilöstön koulutuksen säätäminen pakolliseksi olisi tärkeä edistysaskel.²⁴⁸

Vuonna 2018 käynnistettiin naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen toimeenpanosuunnitelma.²⁴⁹ Suunnitelma sisälsi 46 toimenpidettä, jotka oli annettu tehtäväksi toimivaltaisille ministeriöille. Näitä toimenpiteitä olivat muun muassa seksuaalisen väkivallan uhrien tukikeskusten perustaminen kuhunkin yliopistolliseen sairaalaan eri puolille Suomea, tukikeskusten palvelujen saattaminen yli 16-vuotiaiden lasten saataville sekä valistustoiminnan lisääminen koulutuksessa.²⁵⁰ Huolimatta tästä merkittävästä edistysaskeleesta GREVIO on kuitenkin kritisoinut, että ammattihenkilöiden vapaaehtoinen kouluttautuminen perheväkivaltaa ja seksuaalirikoksia käsitteleviin asioihin, kuten pakkoavioliittojen käsittelyyn, on Suomessa puutteellista ja vaikuttaa siten rikosten tutkintaan ja uhrien tukemiseen sen jälkeen.²⁵¹

Vuonna 2022 hyväksyttiin myös Lanzaroten sopimuksen kansallinen toimeenpanosuunnitelma.²⁵² Tähän suunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet on ryhmitelty aihepiireittäin väkivallan ehkäisemiseen, suojelemaan väkivallalta sekä kansallisen ja kansainvälisen yhteistoiminnan edistämiseen lasten seksuaaliväkivaltaa vastaan.²⁵³ Suunnitelmassa esitetyt erilaiset toimet liittyvät sellaisiin aloihin kuin tietoisuuden lisääminen lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta, seksuaalikasvatuksen vahvistaminen, hoito-ohjelmia koskevan

---

²⁴⁶ Sosiaali- ja terveysministeriö (2020). [Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025](#).

²⁴⁷ Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland](#). 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

²⁴⁸ EuroChild. (2021). [Finland: Country Profile on the European Semester and COVID-19 crisis from a children's rights perspective](#).

²⁴⁹ Sosiaali- ja terveysministeriö (2017). [Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018–2021](#).

²⁵⁰ GREVIO (2.9.2019). [Baseline Evaluation Report Finland](#). Strasbourg: Council of Europe.

²⁵¹ *Ibid.*

²⁵² Sosiaali- ja terveysministerion julkaisuja (2022). [Lanzaroten sopimus: Kansallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025](#).

²⁵³ Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland](#). 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

tutkimuksen tukeminen ja erilaisten tukiryhmien järjestäminen.²⁵⁴ Epäselväksi jää, onko lainsäädäntöä tarkoitus muuttaa tai miten näitä toimia kohdistetaan seksuaaliselle hyväksikäytölle ja riistolle erityisen alttiisiin lapsiin. Merkittävintä on, ettei tämän toimeenpanosuunnitelman toteuttamiseen myönnetä erillistä rahoitusta, mikä vaarantaa sen pyrkimykset vähentää lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Keskeisellä sijalla Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa on Barnahus-mallin (lastentalomallin) käyttöönotto ja toteuttaminen palvelujärjestelmässä. Tässä mallissa kaikki ammattihenkilöt, jotka työskentelevät suorassa yhteydessä lapsiuhriin tai epäiltyyn uhriin, kootaan saman katon alle toimimaan yhdessä lapsen eduksi.²⁵⁵ Kun Lanzarote-komitea oli vuonna 2015 todennut Barnahus-mallin lupaavaksi käytännöksi, sosiaali- ja terveysministeriö rahoitti vuonna 2019 Barnahus-hankkeen kansallisena hankkeena toteuttaakseen sen viidessä yliopistollisessa sairaalassa toimivien oikeuspsykologian ja -psykiatrian asiantuntijayksiköiden eli Barnahus-yksiköiden avulla.²⁵⁶ Vuonna 2021 käynnistettiin myös Euroopan unionin ja Euroopan neuvoston yhteinen Barnahus-hanke, jolla tuetaan Suomen viranomaisia näiden käsitellessä vuoden 2019 hankkeessa tunnistettuja tarpeita ja haasteita tarkoituksena lyhentää lapsiin liittyvien esitutkintojen ja oikeudenkäyntien nykyisiä viiveitä.²⁵⁷ Barnahus-mallin oikeudellisia menetelmiä arvioidaan tämän raportin 4.3 jaksossa. Mallissa käyttöön otetut moniammatilliset yhteistyötoimet ovat merkittäviä.

Suomessa on toteutettu myös muita hankkeita, kuten Poliisihallituksen vuonna 2022 julkaisema uusi lapsiin kohdistuvien rikosten tutkinnan julkinen käsikirja, joka perustuu Barnahus-mallissa sovellettaviin menetelmiin.²⁵⁸ Lisäksi on julkaistu kansallinen verkkosivusto, joka sisältää aiheeseen liittyvää tiedotusaineistoa ammattihenkilöstölle.²⁵⁹ Vaikka Barnahus-yhteistoimintamallin edut on jo tunnustettu, sen vaikutuksia Suomessa on vielä arvioitava. Koska uusimmissa toimintasuunnitelmissa viitataan Barnahus-yksiköihin keskeisinä toimijoina seksuaaliväkivallan havaitsemisessa ja uhrien tukemisessa sen jälkeen, on odotettavissa, että useimmat lapsiuhrit ohjataan näihin yksiköihin.^{260,261} Siksi on ensiarvoisen tärkeää nopeasti vakioda Barnahus-malli ja vahvistaa sitä, jotta kaikkia seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston lapsiuhreja pystytään tukemaan koko maassa.

Edellä mainittuun toimeenpanosuunnitelmaan kirjattujen toimien lisäksi useat kansalaisjärjestöt ja valtion viranomaiset ovat tehneet yhteistyötä suojellakseen lapsia seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja

---

²⁵⁴ *Ibid.*

²⁵⁵ Lisätietoa Barnahus-mallista: Council of Europe. [Ensuring child-friendly justice through the effective operation of the Barnahus-units in Finland](#) ja Council of Europe. [Protection of Children Against Sexual Exploitation and Abuse – Child-friendly, multidisciplinary and interagency response inspired by the Barnahus model.](#)

²⁵⁶ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Tutkimus ja kehittäminen – Barnahus-hanke.](#)

²⁵⁷ Council of Europe. [Ensuring child-friendly justice through the effective operation of the Barnahus-units in Finland.](#)

²⁵⁸ Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland.](#) 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

²⁵⁹ Barnahus (2022). [The Barnahus project.](#)

²⁶⁰ Sosiaali- ja terveysministeriö (2020). [Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025.](#)

²⁶¹ Sosiaali- ja terveysministerion julkaisu (2022). [Lanzaroten sopimus. Kansallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025.](#)

riistolta verkossa. Esimerkiksi Suomen Pelastakaa Lapset ry ylläpitää *Nettivilje*-palvelua, toimii läheisessä yhteistyössä Keskusrikospoliisin kanssa ja on mukana Suomen Safer Internet -ohjelmassa.²⁶² Suomen Pelastakaa Lapset ry:n, Kansallisen audiovisuaalisen instituutin ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton johdolla Suomen Safer Internet -ohjelmassa tiedotetaan verkossa tapahtuvasta seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta sekä koordinoidaan lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävästä aineistosta ilmoittamiseen tarkoitettua *Nettivilje*-palvelua, auttavia puhelimia ja *Nuortennettiä*.²⁶³

Sosiaali- ja terveysministeriön esittämien toimenpiteiden ja suunnitelmien lisäksi myös oikeusministeriö julkaisi vuonna 2020 ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman.²⁶⁴ Ohjelmaa tarvittiin täydentävänä toimenpiteenä, koska GRETA oli vuonna 2019 suositellut kansallisen toimintasuunnitelman kiireellistä käyttöönottoa ihmiskaupan torjumiseksi sen kaikissa muodoissa.²⁶⁵ Yksi toimintaohjelman ensisijaisista tavoitteista on uhrien tunnistamisen tehostaminen.

Kaikki edellä mainitut suunnitelmat ja ohjelmat ovat yleisesti ottaen alkuvaiheessaan, ja siksi arvioita niiden vaikutuksista ei vielä ole saatavilla. Merkittävää on, että Suomi on osoittanut pyrkivänsä kehittämään lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston vastaisia toimia huolimatta covid-19-kriisin aiheuttamasta taakasta. Koska kuitenkin yksittäisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin kohdennetuista määrärahoista on ollut saatavilla vain niukasti tietoja eikä suunnitellun toiminnan vaikutusten seurannasta ole annettu tietoja lainkaan, olisi nyt voimakkaasti keskityttävä varmistamaan suunnitelmien ja ohjelmien tehokas toteuttaminen. On myös huomionarvoista, että kaikissa edellä mainituissa suunnitelmissa ja ohjelmissa todetaan tarve koota yhteen käsitteet ja termit, joilla sovitaan kuvailtavan seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston eri muotoja.

Tätä tarvetta korostettiin Digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskus Koordinaatin vuonna 2020 tekemässä selvityksessä *Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä, seksuaalinen houkuttelu (grooming) ja seksuaaliväkivalta Suomessa*, jonka mukaan ammattihenkilöiden käyttämät käsitteet eroavat toisistaan, mikä luo sekaannusta ja vaikuttaa uhreille annettavaan tukeen, tietojen keruuseen ja asianomaisten toimijoiden väliseen yhteistyöhön.²⁶⁶ Vuosiksi 2020–2025 tehdyn *Väkivallaton lapsuus* -toimenpidesuunnitelman yhtenä tavoitteena on laatia terminologiaa koskevat ohjeistukset terveyden ja hyvinvoinnin alan ammattihenkilöstölle, mutta suunnitelmassa myös määritellään lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tarkoittavan lapsen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa, joka puolestaan tarkoittaa "kaikkia tekoja, jotka aiheuttavat tai voivat aiheuttaa ruumiillista, seksuaalista, henkistä tai

---

²⁶² Council of Europe (2018). [Lanzarote Convention. Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse. Comments on the replies to the thematic questionnaire. Finland.](#)

²⁶³ Better Internet for Kids. [Finnish Safer Internet Centre.](#)

²⁶⁴ Oikeusministeriö (2021). [Suomi torjuu ihmiskauppaa: Ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma.](#) Helsinki: Oikeusministeriö.

²⁶⁵ GRETA (2019). [Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Finland. Second Evaluation Round.](#) Ks. 26. kohta.

²⁶⁶ Koordinaatti (2020). [Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä, seksuaalinen houkuttelu \(grooming\) ja seksuaaliväkivalta Suomessa –Tilannekatsaus syyskuu 2020.](#)

taloudellista haittaa tai kärsimystä, mukaan lukien seksuaaliväkivallan yritys".²⁶⁷ Tässä määritelmässä yhdistetään sekä seksuaalinen hyväksikäyttö että seksuaalinen riisto, ja siten myös kaikki muut seksuaalisen väkivallan muodot, kuten ahdistelu ja houkuttelu, voivat mahdollisesti vaikuttaa erityisesti lapsiuhreja koskevien strategioiden ja toimien kehittämiseen. Tässä mielessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2022 julkaisemat ohjeet lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa kuvaavasta terminologiasta ovat myönteinen edistysaskel.²⁶⁸

4.2 Ennalta ehkäisevät toimet, tiedottaminen ja koulutus

Lanzaroten sopimuksen ja Lanzarote-komitean suositusten mukaan Suomen edellytetään toteuttavan tarvittavat lainsäädäntötoimet ja strategiat, joilla estetään lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto ja suojellaan lapsia niiltä. Ehkäistäessä seksuaaliväkivaltaa on keskeistä lisätä lasten tietoisuutta tästä ilmiöstä heidän ikänsä ja kypsytyensä mukaisella tavalla sekä sisällyttää tätä tietoa koulujen opetussuunnitelmiin. Yhtä tärkeää on varmistaa, että läheisesti lasten parissa työskentelevien ammattihenkilöiden taustat tarkistetaan ja tarvittaessa tarjotaan hoito-ohjelmia niille, jotka pelkävät saattavansa kohdistaa lapsiin seksuaalirikoksia.²⁶⁹

"[Tarvitsemme] parempaa seksuaalikasvatusta, jotta tiedämme, mistä oikeasti on kyse. En voi tietää, onko minua ahdisteltu, ellei kukaan ole kertonut, mitä ahdistelu on."
Nuori henkilö Suomen Pelastakaa Lapset ry:n järjestämässä työpajassa 2022

Suomessa ennalta ehkäisevistä toimista, joilla lapsia suojellaan seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta, säädetään lasten parissa työskenteleviä työntekijöitä koskevassa lainsäädännössä, joka edellyttää, että työnantajat pyytävät kaikkien lasten parissa työskentelevien rikostaustan tarkistamista.²⁷⁰ Tämä lainsäädäntö on myöhemmin ulotettu sovellettavaksi myös vapaaehtoistyöntekijöihin, jotka toimivat välittömästi lasten parissa. Vapaaehtoisten rikostaustan tarkistamiseen ei kuitenkaan ole oikeudellista velvollisuutta vaan pelkästään oikeus.²⁷¹

Suomi on käynnistänyt toimia tietoisuuden lisäämiseksi seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta. Esimerkiksi Väestöliitto on kouluttanut opetuslalla toimivia ymmärtämään lasten kehonkieltä, tunteita ja luottamusta. Väestöliitto on myös julkaissut ammattihenkilöstölle tarkoitetut verkkosivut, joiden avulla

²⁶⁷ Joki-Errila, M. et al. *Prevention of sexual violence against children and young people and minimisation of harmful effects of child sexual abuse*. [Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025](#). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. 293

²⁶⁸ THL. (2022). [Sanoilla on merkitystä. Termikäsikirja lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan sanoittamiseen](#).

²⁶⁹ Lanzarote Committee (31.1.2018). [Second implementation report — Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The Strategies](#). Strasbourg: Council of Europe.

²⁷⁰ Suomen valtio (2002). [Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä](#). 3 §.

²⁷¹ Suomen valtio (2014). [Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä](#). 5 §.

voidaan tunnistaa seksuaalisen hyväksikäytön merkit, sekä sivuston, jonka sisältämä aineisto helpottaa koulussa tapahtuvan seksuaalisen ahdistelun ehkäisemistä ja havaitsemista.²⁷²

Seksuaalikasvatus, jota Suomessa sanotaan myös "turvallisuuskasvatukseksi"²⁷³, on tavallisesti hyvin vakiinnutettu koulujen opetussuunnitelmiin ja sisältää biologian, lisääntymisen ja murrosiän käsittelyä.²⁷⁴ Tietojen ajantasaisuus ja turvallisuustaitojen opetuksen kattavuus vaihtelevat kuitenkin kunnittain, ja lukuun ottamatta laadullisia kyselytutkimuksia on saatavilla vain niukasti tutkimustietoja tämän kasvatuksen vaikutuksesta lapsiin, vanhempiin ja väkivallan ehkäisemiseen.²⁷⁵

"Seksuaalisuudesta, turvallisuustaidoista ja suostumuksesta on kyllä keskusteltu, mutta hyvin vähän, väärillä sanoilla ja kiertoilmauksilla."
Nuori henkilö Suomen Pelastakaa Lapset ry:n järjestämässä työpajassa 2022

Vaikka tietoisuuden lisääminen lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta on osa Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaa ja lisäksi suunnitellaan erityisiä lapsiin kohdistuvia toimia, kuten tietoperustaisia kampanjoita turvallisuustaidoista ja seksuaaliväkivallasta, on epäselvää, toteutetaanko näitä säännöllisesti ja sisällytetäänkö seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto, myös luottamussuhteissa, aiheina koulujen yleiseen seksuaalikasvatukseen.²⁷⁶

Verkossa tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston ehkäisemiseksi on toteutettu merkittäviä yhteistyötoimia yksityissektorin kanssa. Esimerkiksi *Turvallisesti digiliikenteessä* -hankkeen käynnisti Suojellaan Lapsia ry ja rahoitti Google.org²⁷⁷ tarkoituksena parantaa lasten digiturvallisuustaitoja. Vuonna 2021 Suomen Pelastakaa Lapset ry ja yksityinen televiestintäyhtiö Telia julkaisivat lasten vanhemmille tarkoitetun digitaalisen tietopaketin, joka auttaa vanhempia tukemaan lapsiaan digitaalielämässä, sekä YouTube:ssä esitettävän lapsiystävällisen videosarjan yksityisyydestä verkossa ja tietosuojasta.²⁷⁸ Lisäksi Suomen Pelastakaa Lapset ry julkaisi vuonna 2021 osana Suomen *Safer Internet* -ohjelmaa nuorille tarkoitetun ohjekirjan ja vuonna 2022 vanhemmille tarkoitetun ohjekirjan, joissa molemmissa on tietoa

²⁷² Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland](#). 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

²⁷³ Turvataitokasvatuksella tarkoitetaan lasten omien voimavarojen, myönteisen kehonkuvan ja itsetunnon sekä selviytymiskeinojen laaja-alaista vahvistamista. Lisätietoa: Sosiaali- ja terveysministeriö (2020:34). [Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025](#). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. 2

²⁷⁴ *Ibid.*, 186.

²⁷⁵ *Ibid.*, 174.

²⁷⁶ Ks. esim. III luku seuraavassa raportissa: Lanzarote Committee (31.1.2018). [Second implementation report – Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The Strategies](#). Strasbourg: Council of Europe.

²⁷⁷ Suojellaan Lapsia – Protect Children. [Turvallisesti digiliikenteessä – Lasten digiturvataitojen edistäminen](#).

²⁷⁸ Telia. [Children's Advisory Panel 2021](#).

verkossa tapahtuvasta houkuttelusta seksuaalisiin tarkoituksiin ja lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä.^{279,280}

Vuonna 2018 Lanzarote-komitea kehotti Suomea ensi töikseen arvioimaan lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten vaaran ja mahdolliset uusimyrskit sekä sen jälkeen ottamaan käyttöön välineen tai menettelyn, jolla arvioidaan hoito-ohjelmien tai -toimenpiteiden tehokkuutta.²⁸¹ Näiden komitean suositusten perusteella oikeusministeriö ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus rahoittivat Sexpo-säätiön kanssa SeriE-hankkeen, jolla ehkäistään lapsiin ja nuoriin kohdistuvia seksuaalirikoksia vuosina 2018–2022. Hankkeessa tarjotaan maksutonta tukea, kuten terapiaa ja päivystyspuhelin, Suomessa asuville henkilöille, jotka kokevat saattavansa kohdistaa lapsiin seksuaalirikoksia.²⁸² Apua voi hakea myös julkisesta terveydenhuoltojärjestelmästä,²⁸³ kuten verkossa toimivasta *Mielenterveystalo.fi*-palvelusta, jossa on saatavilla yhteistyössä Suomen Pelastakaa Lapset ry:n kanssa laadittu itseapuhjelma tähän tarkoitukseen.

Vuonna 2019 kansalaisjärjestö Suojellaan Lapsia ry ja Tor-palvelimella toimivan Ahmia-hakukoneen kehittäjä ulottivat yhteistyössä myös pimeään verkkoon tämän itseapuhjelman, jossa annetaan yleistietoa pedofiiliasta ja esimerkkejä keinoista elää tekemättä rikoksia.²⁸⁴ Vaikkei tätä verkossa toimivaa itseapuhjelmaa olekaan kohdennettu erityisesti suomalaisille pimeän verkon käyttäjille, sen käyttöä arvioitaessa on todettu, että niille, jotka etsivät lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävää aineistoa verkossa, on välttämättä tarjottava käyttäjiensä anonymiteettiin perustuvia ja heitä leimaamattomia tukipalveluja.²⁸⁵ Vuonna 2021 kehitettiin uusi ja aiempaa käyttäjäystävällisempi ReDirection-itseapuhjelma.²⁸⁶ Tämä ohjelma on tarkoitettu nimenomaisesti niille, jotka tahtovat muuttaa vahingollista käyttäytymistään ja lopettaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävän aineiston katselun.²⁸⁷ Ohjelma on saatavilla englanniksi ja espanjaksi, ja vuosina 2023–2024 se julkaistaan myös suomen, venäjän, norjan, ruotsin, tšekin, slovakian, portugalilain ja saksan kielellä.²⁸⁸

Vuonna 2022 Suomen Pelastakaa Lapset ry ja Tanskan Pelastakaa Lapset julkaisivat yhdessä ohjeiston ammattihenkilöille, jotka työskentelevät lapsista seksuaalisesti kiinnostuneiden nuorten parissa, keskittyen seksuaalisen kiinnostuksen merkkien tunnistamiseen ja tuen antamiseen mahdollisten rikosten

---

²⁷⁹ Suomen Pelastakaa Lapset ry. (2021). [Mun Keho](#).

²⁸⁰ Suomen Pelastakaa Lapset ry. (2021). [Turvaa ja tue](#).

²⁸¹ Ks. suositukset 26 ja 27. Lanzarote Committee (31.1.2018). [Second implementation report – Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The Strategies](#). Strasbourg: Council of Europe.

²⁸² SerieE-hanke. [Seksuaalirikosten ehkäisyhanke SerieE \(2018–2022\)](#).

²⁸³ Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland](#). 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

²⁸⁴ Suojellaan Lapsia – Protect Children (2021). [Meta-Analysis of Mielenterveystalo.fi self-help program for those with sexual interest in children](#).

²⁸⁵ *Ibid.*

²⁸⁶ *Ibid.*

²⁸⁷ Suojellaan Lapsia – Protect Children. [ReDirection-hanke](#).

²⁸⁸ *Ibid.*

ehkäisemiseksi.²⁸⁹ Tämä opaskirjana käytettävä ohjeisto on merkittävä edistysaskel ehkäistäessä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä tukemalla pedofiliaan taipuvaisia henkilöitä. Ohjeisto edistää osaltaan ymmärrystä niistä leimoista ja haasteista, joita kyseiset henkilöt kohtaavat, ja siten tarjoaa apua ja ehkäisee rikoksia.²⁹⁰

Oikeusministeriö myönsi vuosina 2020–2022 rahoitusta yksityiselle *Silta-Valmennus*-yhdistykselle *Road – kohti rikoksetonta elämää* -hankkeeseen, joka oli tarkoitettu seksuaalirikoksiin syyllistyneille ulkomaalaistaustaisille nuorille.²⁹¹ Hankkeen tarkoituksena oli ehkäistä uusintarikollisuutta sekä tarjota terapiatukea ja valistusta seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvistä käsitteistä.²⁹² Niiden tietojen mukaan, jotka Suomi on antanut Euroopan unionin lapsitakuun toteuttamista varten,²⁹³ väkivaltaan syyllistyneitä lapsia ei auteta tarpeeksi eikä lasten keskinäiseen väkivaltaan edelleenkään puututa tehokkaasti.

4.3 Seksuaalisen riiston ja seksuaalisen hyväksikäytön lapsiuhrien suojeleminen ja heidän oikeuksiensa edistäminen

4.3.1 Raportointijärjestelmät

Suomen lastensuojelulain mukaan tietyillä ammattiryhmillä on velvollisuus ilmoittaa poliisille seikoista, jotka voivat vaarantaa lapsen hyvinvoinnin tai kehityksen.²⁹⁴ Tämä ilmoitusvelvollisuus on lukuisilla ammattihenkilöillä, kuten opettajilla, terveydenhuollon henkilöstöllä ja sosiaalityöntekijöillä sekä uskonnollisten yhdyskuntien ja ihmiskaupan uhrien vastaanottokeskusten henkilöstöllä.²⁹⁵ Edellä 4.1 jaksossa mainitussa uudessa julkisessa käsikirjassa lapsiin kohdistuneiden rikosten tutkinnasta todetaan, että nämä ilmoitusvelvollisuudet koskevat kaikkia lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia.²⁹⁶ Rikosilmoituksen lisäksi on aina tehtävä myös lastensuojeluilmoitus.²⁹⁷ Rikoslaisissa säädetään, että vakavasta rikoksesta, kuten lapsenraiskauksesta, törkeästä seksuaalisesta kajoamisesta lapseen ja ihmiskaupasta, ilmoittamatta jättäminen on rikos, josta voidaan rangaista sakolla tai enintään kuuden

---

²⁸⁹ Suomen Pelastakaa Lapset ry (2022). [Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisy – Tukea nuorille, joilla on lapsikohteinen seksuaalinen kiinnostus.](#)

²⁹⁰ *Ibid.*

²⁹¹ Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland](#). 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

²⁹² *Ibid.*

²⁹³ Vuonna 2019 Euroopan unioni ilmoitti perustavansa Euroopan lapsitakuun varmistukseksi, että Euroopassa jokaisella köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa elävällä lapsella on pääsy perustavanlaatuisimpiin oikeuksiin, kuten terveydenhuoltoon ja koulutukseen. Tätä varten EU:n jäsenvaltioiden on laadittava toimintasuunnitelmat lapsitakuun toteuttamiseksi. Lisätietoa: Euroopan komissio. [Euroopan lapsitakuu.](#)

²⁹⁴ Suomen valtio (2007). [Lastensuojelulaki](#). 5 luku 25 §.

²⁹⁵ *Ibid.*

²⁹⁶ Poliisihallitus (2022). [Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan](#). 23.

²⁹⁷ *Ibid.*

kuukauden vankeudella.²⁹⁸ On syytä mainita, että kyseinen rikoslain pykälä koskee ainoastaan mainittujen rikosten eikä kaikkien lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ilmoittamatta jättämistä.

Suomen laki ei nimenomaisesti estä ilmoittamasta rikoksesta nimettömänä. Poliisin antamissa ohjeissa kuitenkin todetaan, ettei puhelimitse tehtäviä rikosilmoituksia oteta vastaan, jos ilmoittajalla on mahdollisuus tehdä rikosilmoitus muilla välineillä, koska poliisin on pystyttävä todentamaan ilmoittajan henkilöllisyys.²⁹⁹ Rikoslain mukaan syyttäjän on jätettävä syyte nostamatta ainoastaan kahdeksantoista vuotta täyttäneeseen henkilöön kohdistuneesta seksuaalisesta ahdistelusta tai seksuaalisen kuvan luvattomasta levittämisestä, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.³⁰⁰ Siten syyttäjä voi nostaa syytteen kaikista muista seksuaalirikoksista. Esitutkintalaissa (805/2011) säädetään, että jos syyttäjä saa lain mukaan yleisen edun sitä vaatiessa nostaa syytteen asianomistajarikoksesta, esitutkinta on syyttäjän pyynnöstä toimitettava.³⁰¹ Esitutkintalain mukaan esitutkinta on toimitettava, kun on syytä epäillä, että rikos on tehty.³⁰²

Paitsi tekemällä rikosilmoituksen, lapset voivat hakea neuvoja ja tukea useilla muillakin tavoilla. Ensinnäkin Suomen Pelastakaa Lapset ry ylläpitää yhdessä *Finnish Safer Internet Centren* kanssa *Nettivistijje*-palvelua, jonka tarkoituksena on estää lasten seksuaalista hyväksikäyttöä, edistää varhaista puuttumista asiaan ja jouduttaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävän aineiston poistamista internetistä.³⁰³ Vuonna 2021 *Nettivistijje*-palveluun tehtiin 3 439 ilmoitusta, kun niitä vuonna 2020 oli tehty 2 757.³⁰⁴ Näistä ilmoituksista 35 % koski lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävää aineistoa tai tähän hyväksikäyttöön liittyvää toimintaa, ja tästä määrästä 74 % liittyi tyttöihin, 6 % poikiin ja 18 % molempiin.³⁰⁵ Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävästä aineistosta 88 % esitti 3–13-vuotiaita lapsia.³⁰⁶

Vaikkei raportin laatimisajankohtana maaliskuussa 2023 vielä ollut saatavilla vuoden 2022 virallisia tilastoja, kyseinen vuosi löi *Nettivistijje*-palvelussa kaikki aiemmat ennätykset. Marraskuun 2022 loppuun mennessä palveluun oli tehty yli 30 000 ilmoitusta. Useimmat niistä koskivat aineistoa, joka edellyttää lataamista, ja tähän *Nettivistijje*-palvelulla ei ole lain mukaan oikeutta. Tämän vuoksi palvelussa ei pystytä käsittelemään kyseisiä ilmoituksia samalla tavoin kuin muita ilmoituksia epäiltyä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävästä aineistosta.³⁰⁷

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ylläpitää maksutonta *Lasten ja nuorten puhelin* -palvelua, jossa käsitellään monenlaisia asioita ja esimerkiksi annetaan neuvontaa ja tukea seksuaalista hyväksikäyttöä tai

---

²⁹⁸ Suomen valtio (1889). [Rikoslaki](#). 15 luku 10 §.

²⁹⁹ Suomen poliisi. [Tee rikosilmoitus](#).

³⁰⁰ *Ibid.*, [Rikoslaki](#). 20 luku 24 §.

³⁰¹ Suomen valtio (2011). [Esitutkintalaki](#). 3 luku 4 §.

³⁰² *Ibid.*, 3 §.

³⁰³ Suomen Pelastakaa Lapset ry (2022). [Lasten suojele ja Nettivistijje -toiminnon vuosiraportti 2021](#). s. 10.

³⁰⁴ *Ibid.*

³⁰⁵ *Ibid.*

³⁰⁶ *Ibid.*

³⁰⁷ Suomen Pelastakaa Lapset ry. (2022). Henkilökohtainen tiedonanto.

riistoa kokeneille lapsille.³⁰⁸ Apua antavat myös terveydenhuollon ammattihenkilöstö ja psykologit.³⁰⁹ Niiden tietojen mukaan, jotka Suomen viranomaiset antoivat tätä raporttia varten, *Lasten ja nuorten puhelimeen* tehtiin 143 ilmoitusta seksuaalisesta ahdistelusta tai seksuaaliväkivallasta vuonna 2020 ja 126 ilmoitusta vuonna 2021.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä ylläpitää maksutonta tukipuhelinta ihmiskaupan uhreille, myös lapsille.³¹⁰ *Poikien Puhelin* on yksinomaan pojille ja enintään 20-vuotiaille nuorille miehille tarkoitettu tukipalvelu.³¹¹ Vaikkei tätä palvelua olekaan tarkoitettu keskusteluun yksinomaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja riistoon liittyvistä asioista, niistä huolestuneet pojat voivat saada tukea ja neuvoja tästä palvelusta.³¹²

Rikoslain vanhentumissäännökset toimivat rikosilmoituksiin liittyvänä prosessuaalisena takeena seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston lapsiuhreille. Vanhentumissäännöksissä säädetään siitä rikoksen tekemisen jälkeisestä enimmäisajasta, jonka kuluessa rikoksesta voidaan nostaa syyte. Suomessa syyteoikeuden vanhentumisajat vaihtelevat yleensä 20 vuodesta kahteen vuoteen siten, että vanhentumisaika on 20 vuotta vakavimpien rikosten osalta, joista tuomittava rangaistus on vähintään kahdeksan vuotta vankeutta, ja kaksi vuotta sellaisten rikosten osalta, joista voidaan tuomita sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta.³¹³ Tiettyjen lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten, kuten lapsenraiskauksen, seksuaalisen kajoamisen lapseen, ihmiskaupan ja parituksen, syyteoikeuden vanhentumisaika päättyy kuitenkin vasta aikaisintaan uhrin täyttäessä 28 vuotta.³¹⁴ Oikeus nostaa syyte lapsen houkuttelemisesta seksuaaliin tarkoituksiin vanhenee uhrin täyttäessä 23 vuotta.³¹⁵ Koska vanhentumisajoista ei ole säädetty erikseen niiden rikosten osalta, joihin liittyy lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävää aineistoa, oikeus nostaa syyte tällaisen aineiston levittämisestä ja hallussapidosta vanhenee viidessä vuodessa ja törkeän levittämisen osalta 10 vuodessa. Koska seksuaalisen hyväksikäytön lapsiuhrit ilmoittavat usein hyväksikäytöstä vasta myöhäisessä vaiheessa,³¹⁶ vanhentumissäännökset voivat estää heiltä pääsyn oikeuteen. Siksi suositellaan, että rikoslaista poistettaisiin syyteoikeuden vanhentumisajat kaikilta lasten seksuaaliseen riistoon liittyviltä rikoksilta, jotta uhrit voisivat ilmoittaa rikoksista silloin, kun se tuntuu heistä sopivalta.

4.3.2 Rikostutkinta ja lapsisensitiivinen oikeus

Useat Suomen oikeusjärjestyksen säännökset varmistavat osaltaan lapsisensitiivisen oikeuden seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston lapsiuhrien asioissa. Ensinnäkin esitutkintalain mukaan alle 18-

---

³⁰⁸ [Nuortennetti](#).

³⁰⁹ *Ibid.*

³¹⁰ [Ihmiskaupan uhrien kansallinen auttamisjärjestelmä](#).

³¹¹ Poikien Puhelin. [Keitä olemme?](#)

³¹² *Ibid.*

³¹³ Suomen valtio. (1889). [Rikoslaki](#). 8 luku 1 §.

³¹⁴ *Ibid.*

³¹⁵ *Ibid.*

³¹⁶ ECPAT International (2017) [Through the Eyes of the Child: Barriers to Access to Justice and Remedies for Child Victims of Sexual Exploitation ECPAT International](#), 58.

vuotiasta on kohdeltava esitutkinnassa hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla ja on huolehdittava siitä, ettei tutkintatoimenpiteistä aiheudu hänelle tarpeetonta haittaa koulussa, työpaikalla tai muussa hänelle tärkeässä ympäristössä.³¹⁷ Lisäksi alle 18-vuotiaksiin kohdistuvat tutkintatoimenpiteet on mahdollisuuksien mukaan annettava tähän tehtävään erityisesti perehtyneille tutkijoille.³¹⁸ Suomessa suurimmilla poliisilaitoksilla on erikoistunutta henkilöstöä, jolla on kokemusta lapsiin kohdistuneiden rikosten tutkinnasta.³¹⁹ Poliisiammattikorkeakoulu järjestää vuosittain erikoiskoulutusta lapsiin kohdistuneita rikoksia tutkiville poliiseille.³²⁰

Esitutkintalaissa säädetään, että jos asianomistaja, kuten lapsi, on erityisen suojelun tarpeessa, asianomistajan kuulustelu on suoritettava suojelun tarpeessa olevien henkilöiden kuulusteluun suunnitelluissa tiloissa.³²¹ Seksuaalirikosten lapsiuhrit voivat myös pyytää kuulustelijaksi kanssaan samaa sukupuolta olevan kuulustelijan.³²² Jos kuulusteltava on alle 15-vuotias, hänen huoltajallaan, edunvalvojallaan tai muulla laillisella edustajallaan on oikeus olla läsnä kuulustelussa.³²³ Kuulustelut tallennetaan käytettäväksi todisteena oikeudenkäynnissä.³²⁴ Alle 15-vuotiaiden lapsiuhrien ja erityisen suojelun tarpeessa olevien 15–17-vuotiaiden lapsiuhrien kuulustelut tallennetaan aina, ja seksuaalirikosten 15–17-vuotiaiden lapsiuhrien kuulustelut tallennetaan siinä tapauksessa, etteivät he halua tulla oikeudenkäyntiin kuultavaksi.³²⁵ Poliisi voi kuulustella lasta itse tai pyytää siihen apua yliopistollisissa sairaaloissa toimivista lasten ja nuorten oikeuspsykologian tai -psykiatrian yksiköistä.³²⁶ Nämä kuulustelut voidaan järjestää lapsiystävällisessä ympäristössä poliisilaitoksella tai jossakin viidestä yliopistollisen sairaalan oikeuspsykologian tai -psykiatrian yksiköstä (Helsingissä, Kuopiossa, Oulussa, Tampereella ja Turussa).³²⁷ Poliisin käsikirjassa lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan todetaan, että kiireellisissä tapauksissa lasta voidaan kuulustella muuallakin, mutta korostetaan velvollisuutta huolehtia siitä, ettei lapselle aiheuteta haittaa.³²⁸

Vuonna 2021 tehdyssä yliopistollisessa tutkimuksessa arvioitiin kuulustelukoulutuksen ja oikeuspsykologian yksiköiden kanssa tehtävän yhteistyön vaikutuksia seksuaalisen ja fyysisen hyväksikäytön lapsiuhrien esitutkintakuulusteluihin.³²⁹ Tutkimukseen osallistuneista 30 poliisista 23 oli saanut kuulustelukoulutusta. Tutkimus osoitti, että koulutukseen osallistuminen ja yhteistyö

---

³¹⁷ Suomen valtio (2011). [Esitutkintalaki](#). 4 luku 7 §.

³¹⁸ *Ibid.*

³¹⁹ Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention. (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland](#). 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

³²⁰ Poliisihallitus. (2022). [Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan](#).

³²¹ Suomen valtio. (2011). [Esitutkintalaki](#). 7 luku 21 §.

³²² *Ibid.*

³²³ *Ibid.*, 7 luku 14 §.

³²⁴ *Ibid.*, 9 luku 4 §.

³²⁵ *Ibid.*

³²⁶ Poliisihallitus. (2022). [Käsikirja lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan](#). 78

³²⁷ *Ibid.*, 83 & 90.

³²⁸ *Ibid.*, 83.

³²⁹ Snellman. (2021). [Police interview training, cooperation with specialized units and the quality of forensic interviews in suspected cases of child sexual and physical abuse](#).

oikeuspsykologian yksiköiden kanssa paransi lasten kuulustelujen laatua siten, että niissä käytettiin aiempaa enemmän vastaamista helpottavia ja edistäviä kysymyksiä, aktiivisempaa kuuntelua ja vähemmän suljettuja tai johdattavia kysymyksiä.³³⁰ Tulokset korostavat niitä myönteisiä vaikutuksia, joita tällaisilla menettelytavoilla voi olla lapsisensitiiviseen oikeuteen Suomessa.

Rikosprosessilainsäädännön mukaan tuomioistuin voi määrätä rikoksen asianomistajalle tukihenkilön, jolla on riittävä pätevyys, esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten, kun on kyse seksuaalirikoksista, joistakin vakavista väkivaltarikoksista (jos sitä asianomistajan ja rikoksesta epäillyn välinen suhde huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna) ja henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvista rikoksista (jos sitä rikoksen vakavuus, asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna).³³¹ Todistajan tai uhrin suojelemiseksi tuomioistuin voi sallia heitä kuultavan jonkin asianosaisen tai muun henkilön läsnä olematta tai näkösuojan takaa.³³² Lisäksi tuomioistuin voi tietyissä olosuhteissa sallia esitutkintakuulusteluista tehtyjen ääni- tai kuvatallenteiden käytön todisteena.³³³ Tämä koskee kaikkia alle 15-vuotiaita lapsia, 15–17-vuotiaita seksuaalirikosten lapsiuhreja, jotka eivät halua tulla oikeudenkäyntiin kuultavaksi tai ovat erityisen suojelun tarpeessa, sekä 18 vuotta täyttäneitä seksuaalirikosten uhreja, joiden kuuleminen oikeudenkäynnissä vaarantaisi heidän terveytensä tai aiheuttaisi muuta vastaavaa merkittävää haittaa.³³⁴

Suomen lainsäädäntö sisältää useita vaatimuksia, jotka voivat suojella seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston lapsiuhrien yksityisyyttä vaikeivāt koskekaan nimenomaisesti lapsia.³³⁵ Ensinnäkin tuomioistuin voi määrätä rikoksen uhrin henkilöllisyyden salassa pidettäväksi, kun asia koskee erityisen arkaluonteista hänen yksityiselämäänsä liittyvää seikkaa.³³⁶ Samoin oikeudenkäyntiasiakirjat voidaan määrätä salassa pidettäväksi, kun ne sisältävät arkaluonteisia tietoja henkilön yksityiselämään, terveydentilaan, vammaisuuteen tai sosiaalihuoltoon liittyvistä seikoista.³³⁷

Rikosoikeudenkäyntien pitkä kesto on tunnistettu ongelmaksi Suomessa. Etenkin seksuaalirikosten lapsiuhrit saattavat joutua elämään traumaattisia kokemuksiaan uudelleen vuosien ajan, kun oikeudenkäynnit pitkittyvät. Vuonna 2021 tehtiin osana valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan selvitys- ja tutkimussuunnitelman toteuttamista yliopistollinen tutkimus, jossa tarkasteltiin lapsiin kohdistuneita seksuaalirikoksia koskevien oikeudenkäyntien käsittelyaikoja ja niiden pitkittymiseen vaikuttavia tekijöitä.³³⁸ Joulukuussa 2022 Suomen hallitus antoi eduskunnalle lakiehdotuksen, jonka mukaan tietyt alle 18-vuotiaisiin kohdistuvat rikokset, kuten seksuaali- ja ihmiskaupparikokset, olisi käsiteltävä kiireellisinä, samalla tavoin kuin jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan on kiireellisesti

---

³³⁰ *Ibid.*

³³¹ Suomen valtio (1997). [Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa](#). 2 luku 3 §.

³³² Suomen valtio (1734). [Oikeudenkäymiskaari](#). 17 luku 51 §.

³³³ *Ibid.*, 17 luku 24 §.

³³⁴ *Ibid.*

³³⁵ Suomen valtio (2007). [Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa](#).

³³⁶ Suomen valtio (2007). [Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa](#). 6 §.

³³⁷ *Ibid.*, 9 §.

³³⁸ Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta, valtioneuvoston kanslia (2021). [Rikosprosessin kesto lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa](#).

toimitettava esitutkinta ja päätettävä syytteen nostamisesta alle 18-vuotiaita epäiltyjä koskeissa tapauksissa.³³⁹ Uusi lainsäädäntö tulee voimaan lokakuussa 2023, ja sen tarkoituksena on lyhentää lapsiin kohdistuvien rikosten käsittelyaikaa.

4.3.3 Uhrien auttaminen

Lastensuojelulain mukaan kunnalliset lastensuojeluviranomaiset vastaavat suojelun tarpeessa olevien lasten suojelusta ja jälkihuollosta.³⁴⁰ Lisäksi terveyskeskusten ja aluesairaaloiden on annettava lasten suojelussa asiantuntija-apua, mukaan lukien tutkimus-, hoito- ja terapiapalvelut.³⁴¹ Laki velvoittaa viranomaiset toimimaan kiireellisesti, kun on kyse epäiltyihin seksuaalirikoksiin liittyvistä palveluista.³⁴² Esitutkintalain mukaan kaikille asianomistajille on ilmoitettava saatavilla olevista tukipalveluista, kuten muun muassa oikeudesta oikeudenkäyntiavustajaan, oikeudesta tukihenkilöön oikeudenkäynnissä, oikeudesta maksuttomaan oikeusapuun, oikeudesta tulkkaukseen ja asiakirjojen käännöksiin sekä oikeudesta saada tieto tuomioistuinkäsittelyn ajasta ja paikasta ja rikosasiassa annetusta tuomiosta. Asianomistajalla, joka ilmoittaa rikoksesta poliisille, on myös oikeus saada kirjallinen vahvistus rikosilmoituksesta. Poliisiin on ilmoitettava asianomistajalle myös siitä, mihin toimenpiteisiin rikoksesta tehdyn ilmoituksen tai esitutkintaviranomaisen tietoon muuten tulleen rikoksen johdosta ryhdytään, sekä asianomistajan oikeudesta korvaukseen, ja tarvittaessa poliisiin on opastettava asianomistajaa korvauksen hakemisessa.³⁴³ Jos asianomistajan arvioidaan olevan erityisen suojelun tarpeessa taikka rikoksen luonne tai asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet sitä muuten edellyttävät, esitutkintaviranomaisen on tiedusteltava asianomistajalta, suostuuko hän yhteystietojensa välittämiseen asianomistajien tukipalveluiden tarjoajalle, ja asianomistajan suostuessa siihen välitettävä yhteystiedot ilman aiheetonta viivytystä.³⁴⁴

Vuoden 2017 jälkeen oikeusministeriö on velvoittanut Rikosuhripäivystyksen antamaan yleisiä tukipalveluja rikosten uhreille vuosina 2018–2027.³⁴⁵ Rikosuhripäivystys antaa muun muassa oikeudellista neuvontaa ja henkistä tukea ja voi nimetä tukihenkilön auttamaan seksuaalirikosten uhreja tai todistajia.³⁴⁶ Järjestöllä on keskus toimisto, seitsemän aluetoimistoa ja 31 palvelupistettä eri puolilla maata.³⁴⁷ Palvelut on tarkoitettu myös lapsille ja nuorille sekä heidän huoltajilleen. Rikosuhripäivystyksen verkkosivuilla on runsaasti tietoa ja myös erillinen osio, joka käsittelee lapsia ja nuoria rikoksen uhreina.³⁴⁸

---

³³⁹ Suomen valtio (2011). [Esitutkintalaki](#). 3 luku 11 §. [Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa](#). 1 luku, 8a § ja 5 luku, 13 §.

³⁴⁰ Suomen valtio (2007). [Lastensuojelulaki](#). 3 luku 11 §.

³⁴¹ *Ibid.*, 3 luku 15 §.

³⁴² *Ibid.*

³⁴³ Suomen valtio (2011). [Esitutkintalaki](#). 4 luku 18 § ja 11 luku 9 §.

³⁴⁴ *Ibid.*, 4 luku 10 §.

³⁴⁵ Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland](#). 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

³⁴⁶ [Rikosuhripäivystys](#).

³⁴⁷ *Ibid.*

³⁴⁸ Rikosuhripäivystys. [Lapsi ja nuori rikoksen uhrina](#).

Eri puolille Suomea on perustettu 16 Seri-tukikeskuksen verkosto, joka tarjoaa tukipalveluja seksuaalirikosten uhreille.³⁴⁹ Tätä tukea saavat kuitenkin vain yli 16-vuotiaat, joten suurin osa lapsista jää palvelujen ulkopuolelle.³⁵⁰ Kuten 4.1 jaksossa todetaan, Suomi alkoi vuonna 2019 myös toteuttaa Barnahus-mallia soveltaakseen lasten toipumiseen ja uudelleensopeuttamiseen moniammatillista lähestymistapaa.³⁵¹ Barnahus-yksiköt sijaitsevat kussakin viidessä yliopistollisten sairaaloiden oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksikössä eri puolilla maata, ja niiden toiminta perustuu viranomaisten väliseen yhteistyöhön, jossa on mukana eri alojen ammattilaisia muun muassa poliisista, syyttäjälaitoksesta, terveydenhuollosta, psykologipalveluista ja opetusosalta.³⁵² Vaikka Barnahus-mallin myönteisiä vaikutuksia sekä lapsisensitiiviseen oikeuteen että lapsiuhrien mahdollisuuksiin asianmukaiseen toipumiseen ja uudelleensopeutumiseen on laajalti kiitetty, Suomessa on toistaiseksi saatavilla vain vähän tietoa mallin toteuttamisen edistymisestä. Ihmiskaupan lapsiuhreja voi tukea myös ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä.³⁵³ Riippuen siitä, onko lapsella kotikunta Suomessa, auttamisjärjestelmä voi koordinoida tukitoimia kuntien viranomaisten kanssa, auttaa maksamaan lisäpalveluista, kuten terapiasta, aiheutuvia kuluja tai tehdä lastensuojeluilmoituksia.³⁵⁴

4.3.4 Mahdollisuus korvaukseen

Suomen lainsäädännössä ei ole erillisiä säännöksiä, joiden perusteella seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston lapsiuhrit voisivat hakea korvausta. Näiden rikosten uhreilla on kuitenkin käytettävissään useita muita keinoja korvauksen hakemiseen. Laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään, että asianomistaja voi vaatia korvausta rikoksesta oikeudenkäynnissä syyteasian yhteydessä.³⁵⁵ Lisäksi asianomistajalle on ilmoitettava hänen oikeudestaan korvaukseen, ja tarvittaessa häntä on opastettava korvauksen hakemisessa.³⁵⁶ Syyttäjä on velvollinen ajamaan asianomistajan pyynnöstä yksityisoikeudellista vaatimusta,³⁵⁷ jos se voi tapahtua ilman olennaista haittaa eikä vaatimus ole ilmeisen perusteeton.³⁵⁸ Joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen korvaamaan sen,³⁵⁹ ja mukaan luetaan sekä henkilövahingot että esinevahingot. Jos henkilö- tai esinevahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä tai jos on muita painavia syitä, korvausta voidaan tuomita maksettavaksi myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka

³⁴⁹ Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland](#). 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

³⁵⁰ *Ibid.*

³⁵¹ Lisätietoa Barnahus-mallista: Council of Europe. [Ensuring child-friendly justice through the effective operation of the Barnahus-units in Finland](#) ja Council of Europe. [Protection of Children Against Sexual Exploitation and Abuse – Child-friendly, multidisciplinary and interagency response inspired by the Barnahus model](#).

³⁵² *Ibid.*

³⁵³ Kansallinen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. [Lapsikaupan uhrien ja ihmiskaupan uhrien lasten auttaminen](#).

³⁵⁴ *Ibid.*

³⁵⁵ Suomen valtio. (1997). [Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa](#). 3 luku 1 §.

³⁵⁶ [Esitutkintalaki](#). 4 luku 18 § ja 11 luku 9 §.

³⁵⁷ Suomen valtio (1997). [Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa](#). 3 luku 9 §.

³⁵⁸ *Ibid.*

³⁵⁹ Suomen valtio (1974). [Vahingonkorvauslaki](#). 2 luku 1 §.

ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon. Joidenkin rikosten yhteydessä vahingonkärsinyt on lisäksi oikeutettu korvaukseen kärsimyksestä.³⁶⁰ Näiden säännösten perusteella seksuaalirikosten lapsiuhrin voivat siis esittää yksityisoikeudellisia korvausvaateita kärsimänsä vahingon johdosta.

Edellä todetun lisäksi lapset voivat vaatia korvausta valtion varoista. Suomen lainsäädännön mukaan korvausta maksetaan valtion varoista rikoksella aiheutetuista vahingoista.³⁶¹ Korvattavia vahinkoja ovat henkilövahingot, kärsimys, esinevahingot ja taloudelliset menetykset. Lisäksi korvausta voidaan maksaa rikoksella aiheutetusta uhrin kuolemasta ja oikeudenkäyntikuluista. Korvausta henkisestä kärsimyksestä, jonka rikos on aiheuttanut uhrille, maksetaan seksuaalirikoksen tai vapautteen kohdistuvan rikoksen, tapon, murhan tai surman yrityksen, törkeän pahoinpitelyn tai sen yrityksen tai muun näihin rinnastettavan rikoksen perusteella.³⁶² Korvauksen enimmäismäärä henkilövahingoista ja kärsimyksestä on 51 000 euroa. Seksuaalirikosten uhreille voidaan myöntää kärsimyksestä 9 750 euroa tai enintään 16 500 euroa korvausta.³⁶³ Yleensä seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston lapsiuhrin saavat korvausta. Valtiokonttorilla on verkkosivusto, jolla korvausta voi hakea sähköisesti. Sivusto on käännetty myös englanniksi. Valtiokonttori edellyttää todisteet rikoksesta ja kärsitystä vahingosta, mutta se voi hankkia osan todisteista myös itse. Seksuaalirikosten kohteeksi joutuneille lapsille korvaukset maksetaan valtion varoista. Näistä rikoksista maksettavan kärsimyskorvauksen enimmäismäärä on korkeampi (tällä hetkellä 15 000 euroa) kuin muiden rikosten yhteydessä.³⁶⁴ Muut näihin rikoksiin perustuvat korvaukset ja niiden enimmäismäärät vastaavat muihin rikoksiin perustuvia korvauksia. Jotta rikoksen perusteella saisi korvausta, siitä on tehtävä rikosilmoitus poliisille. Muussa tapauksessa korvausta maksetaan vain erityisestä syystä. Jos rikos käsitellään oikeudenkäynnissä, uhrin on vaadittava korvausta rikoksentekijältä.

5. LASTEN JA SELVIYTYJIEN OSALLISTUMINEN

Vuonna 2011 Euroopan neuvosto julkaisi Suomen lasten ja nuorten osallistamispolitiikkaa koskevan selvityksen, joka perustui lasten kuulemiseen, tapaustutkimuksiin ja verkkokyselyyn, johon osallistui yli 700 lasta.³⁶⁵ Selvityksen tulosten mukaan lapset kokivat, että heidän näkemyksiään kuultiin ja niihin suhtautuivat vakavasti ne, joihin heillä oli henkilökohtainen suhde, mutta eivät ne, joihin heillä oli yhteyksiä paikallisen tai valtakunnallisen tason toiminnassa (opettajat, nuorisotyöntekijät ja valtakunnalliset neuvostot).³⁶⁶ Vertailukohteenä voidaan käyttää oikeusministeriön vuonna 2020 tekemää selvitystä lasten osallistumisoikeuksien tilasta Suomessa.³⁶⁷ Tämän selvityksen tulosten mukaan tehokkaasta lainsäädännöstä huolimatta tunnistettiin puutteita, kuten se, että haavoittuvassa asemassa olevat lapset, mukaan lukien vammaiset lapset, olivat usein tietämättömiä oikeuksistaan, ja selvityksessä

---

³⁶⁰ *Ibid.*, 5 luku 1 §.

³⁶¹ Suomen valtio (2005). [Rikosvahinkolaki](#). 1 luku 1 §.

³⁶² *Ibid.*, 2 luku 4, 8, 9 ja 18 §.

³⁶³ *Ibid.*, 2 luku 10 §.

³⁶⁴ Suomen valtio (2005). [Rikosvahinkolaki](#). 2 luku 9 §.

³⁶⁵ Council of Europe (2011). [Child and youth participation in Finland - A Council of Europe policy review](#). Strasbourg: Council of Europe.

³⁶⁶ *Ibid.*

³⁶⁷ Oikeusministeriö (29.1.2020). [Lasten osallistumisoikeudet Suomessa – Tiivistelmä tilannekuvasta ja keskeiset kehittämistarpeet](#). Helsinki: Oikeusministeriö, Suomi.

suositeltiin, että ammattihenkilöille olisi annettava lisäkoulutusta erilaisista osallistamismenetelmistä, jotka koskevat kaikkia lapsia.³⁶⁸

Vuonna 2022 julkaistussa raportissa Euroopan lapsitakuun toteuttamisesta katsotaan, että Suomessa lasten osallistaminen on järjestäytymätöntä eikä sitä ole riittävästi sisällytetty kaikkeen politiikkaan.³⁶⁹ Tältä osin Suomi katsoo, että vuonna 2021 julkaistu kansallinen lapsistrategia varmistaa lasten näkemysten huomioon ottamisen päätöksenteossa myös niiden lasten osalta, joiden näkemykset tavallisesti sivuutetaan.³⁷⁰ Vastaavasti lasten ja nuorten näkemykset otettiin huomioon laadittaessa Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaa, *Väkivallaton lapsuus* -toimenpidesuunnitelmaa ja kansallista lapsistrategiaa.³⁷¹ Varsinkin Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan sisällytettiin nuorten oma näkökulma lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta selviytymiseen.³⁷²

Kansalaisjärjestöillä on ollut keskeinen rooli myös varmistettaessa lasten osallistumista asioihin, jotka liittyvät heidän hyvinvointiinsa ja suojeluunsa seksuaaliväkivallalta. Vuodesta 2001 Suomen Pelastakaa Lapset ry on tehnyt "Lapsen ääni" -kyselyä tarkoituksena antaa lapsille ääni ja osallistaa heidät suomalaiseen yhteiskuntaan.

Osallistamishankkeita ja -mahdollisuuksia on järjestänyt myös Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Liitto on muun muassa laatinut erityisesti nuorille tarkoitettuja verkkosivuja, joilla he voivat tuottaa sisältöä, käynnistää keskusteluja esimerkiksi lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta ja hallinnoida sosiaalisen median kanavia verkkosivustolla.³⁷³ Mannerheimin Lastensuojeluliitto on järjestänyt myös kansainvälisiä *Better Internet for Kids* -nuorisoseminaareja.³⁷⁴ Ne tarjoavat nuorille mahdollisuuden keskustella kokemuksistaan internetissä ja oppia verkossa toimimisen turvallisuustaitoja.³⁷⁵

Vaikka Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaan sisällytettiin nuorten näkökulma seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta, siitä näyttää puuttuvan tällaisen hyväksikäytön ja riiston lapsiuhrien ja näistä teoista selviytyneiden aktiivinen osallistuminen tiedotuskampanjoihin ja asioihin, jotka välittömästi vaikuttavat heihin. On kuitenkin merkille pantavaa, että useat kansalaisjärjestöt käyttävät näiden selviytyjien ääntä suosituksissaan ja/tai työssään. Esimerkiksi kansalaisjärjestö Suojellaan Lapsia ry on perustanut *Meidän äänemme* -ryhmän, joka on kokemusasiantuntijaryhmä

---

³⁶⁸ *Ibid.*

³⁶⁹ Euroopan komissio. [Euroopan lapsitakuu](#).

³⁷⁰ *Ibid.*

³⁷¹ Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland](#). 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

³⁷² *Ibid.*

³⁷³ Suomen antamat ajantasaiset tiedot: Lanzarote Convention (2014). [Replies to the General overview questionnaire Finland](#). 1st thematic monitoring round "Sexual abuse of children in the circle of trust". Strasbourg: Council of Europe.

³⁷⁴ Better Internet for Kids. [Youth](#).

³⁷⁵ *Ibid.*

lapsuudessaan seksuaaliväkivaltaa kokeneille henkilöille³⁷⁶. Vuonna 2022 Suojellaan Lapsia ry laati yhteistyössä *Meidän äänemme* -ryhmän jäsenten kanssa päätavoitteet Suomen vuoden 2023 eduskuntavaaleihin.³⁷⁷ Näitä tavoitteita olivat esimerkiksi turvataitojen opettaminen lapsille ja rikosentekijään keskittyvän ennaltaehkäisyn vahvistaminen ehkäistäessä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa.^{378,379} Tarve aiempaa tehokkaampaan yhteistyöhön selviytyjien kanssa olisi tunnustettava nykyistä paremmin, jotta saataisiin lisättyä tietoa ja näyttöä heidän kokemuksistaan ja siten hyödynnetyksi ennaltaehkäisyn periaatteita ja sen jälkeisiä toimenpiteitä.

6. TIE ETEENPÄIN

Suomessa tietoa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta kootaan eri lähteistä (itseraportointiin perustuvista kyselytutkimuksista, poliisin tiedoista, vihjekanavilta). Vaikka tällä menetelmällä saadaankin yleiskuva ajankohtaisista ja muuttuvista tarpeista, on edelleen haasteellista ymmärtää kaikilta osin lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston eri muotojen mittakaavaa ja erityispiirteitä. Esimerkiksi Kouluterveyskysely sisältää seksuaalista ahdistelua ja väkivaltaa koskevan osion, mutta kyselyn perheväkivaltaa koskevassa osiossa ei kysytä seksuaaliväkivallasta.³⁸⁰ Koska näiden rikosten tekijät ovat tavallisesti lapselle tuttuja, rikosten uhreille voi olla erityisen vaikeaa ilmoittaa tilanteestaan. Suomelle toisi lisäarvoa, että se sisällyttäisi esimerkiksi itseraportointiin perustuviin kyselytutkimuksiin kysymyksiä seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja riistosta lasten luottamussuhteissa. Lisäksi olisi hyödyllistä tehdä ajantasaisia ja kohdennettua tutkimusta lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä, keskittyen erityisesti luottamussuhteisiin ja niihin lapsiin, joilla on muita suurempi vaara joutua seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.

Tarvittavina suosituksina Lanzarote-komitea

- **katsoo**, että jos Suomi ei vielä ole tiedottanut yleisölle lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä luottamussuhteissa, sen olisi tiedotettava tästä ilmiöstä estääkseen sen (R6).
- **pyytää** Suomea ottamaan käyttöön kattavan järjestelmän, jonka avulla voidaan ilmoittaa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä luottamussuhteissa ja joka varmistaa sen, että asiasta kootaan täydelliset tiedot (R18).
- **pyytää** Suomea varmistamaan, että tiedonkeruujärjestelmien tai tiedonkeruun koordinoitikeskusten tehokkuutta arvioidaan jatkuvasti siltä kannalta, miten ne pystyvät kuvaamaan kulloistakin tilannetta kentällä sekä tuottamaan täsmällisiä ja luotettavia tietoja (R21).

---

³⁷⁶ Suojellaan Lapsia – Protect Children. [Meidän äänemme – Kokemusasiantuntijaryhmä lapsuudessaan seksuaaliväkivaltaa kokeneille henkilöille.](#)

³⁷⁷ Suojellaan Lapsia – Protect Children (2022). [Eduskuntavaalien 2023 tavoitteet.](#)

³⁷⁸ *Ibid.*

³⁷⁹ Selviytyjien parissa Suomessa työskentelevät myös ([Loisto Setlementti](#) -yhdistyksen alaiset) Tyttöjen Talo ja Poikien Talo, jotka toimivat seksuaalisen hyväksikäytön uhrien parissa. Ne tarjoavat tukea uhreille yksilöllisesti ja ryhminä.

³⁸⁰ Terveystieteiden tutkimuskeskus (2021). [Kouluterveyskysely 2021: Perusopetuksen 4. ja 5. luokan lomake.](#)

Tätä raporttia laadittaessa todettiin myös toistuvasti, että eri viranomaiset ja ammattihenkilöt ovat käyttäneet seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja seksuaalisesta riistosta keskenään erilaista terminologiaa toimintasuunnitelmissa, kampanjoissa ja tukipalveluissa sekä usein vaihdelleet näitä termejä keskenään. Lisäksi raporttia laadittaessa oli saatavilla vain niukasti tutkimustietoa ihmiskauppaan usein liittyvän lasten seksuaalisen riiston yleisyydestä. Vaikka termien määritelmät saattavat monesti olla päällekkäisiä, Suomen viranomaisten tulisi määrittää niiden erot ja erottaa niihin liittyvät tiedot toisistaan pystyäkseen nykyistä paremmin suunnittelemaan näyttöön perustuvaa politiikkaa, jolla pyritään vastaamaan lapsiuhrien tarpeisiin, etenkin vammaisten tai vähemmistöryhmiin kuuluvien lasten tarpeisiin.

Suomen oikeusjärjestys on joiltakin osin puutteellinen, kun on kyse lasten suojelemisesta seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja riistolta. Jos lasten riisto prostituutiossa ja lasten seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävä aineisto määriteltäisiin käsitteinä, saataisiin selkiytetyksi tilannetta ja suojeltaisiin lapsia näiltä rikoksilta nykyistä paremmin. Lainsäädäntöä olisi muutettava, jotta pystyttäisiin varmistamaan, että lasten houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin sisältää myös tapaukset, joissa seksuaalista hyväksikäyttöä on tapahtunut ainoastaan verkkoympäristössä. Myös lasten myynnin, lasten seksuaalisen hyväksikäytön suoratoiston ja seksuaalisen kiristyksen säätäminen rangaistavaksi antaisi lapsille nykyistä paremman suojan lainsäädännössä. Lisäksi Suomen lainsäädäntöä olisi muutettava siten, että poistetaan kaksoisrangaistavuuden vaatimus sovellettaessa rikoslakia Suomen alueen ulkopuolella ja luovutettaessa henkilöitä lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten johdosta.

Tarvittavina suosituksina Lanzarote-komitea

- **vaatii** Suomea ryhtymään tarvittaviin lainsäädäntö- tai muihin toimiin perustaakseen tai nimetäkseen yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa valtakunnalliset tai paikalliset tiedonkeruujärjestelmät tai tiedonkeruun koordinoitipisteet tarkoituksena havainnoida ja arvioida kerättyjen määrällisten tietojen perusteella lasten seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä ilmiönä yleensä sekä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä luottamussuhteissa erityisesti (R13).
- **katsoo**, että Suomen olisi otettava käyttöön tehokkaat tiedonkeruujärjestelmät, joissa keskitytään erityisesti pakolaiskriisiin joutuneisiin lapsiin, jotka ovat todettuja tai oletettuja seksuaalisen riiston ja seksuaalisen hyväksikäytön uhreja, sekä arvioitava mahdollisuuksia poistaa tällaisen tiedonkeruun esteet, etenkin mahdolliset tiedonkeruun oikeudelliset rajoitukset, noudattaen asianmukaisesti henkilötietojen suojaamista koskevia vaatimuksia (R7).

Yksi toisistaan poikkeavien termien käytön seurauksista on, että se voi vaikuttaa uhrien tunnistamiseen. Kuten edellä mainittiin, monet seksuaalisen hyväksikäytön lapsiuhrit saavat tukea ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä, jossa seksuaaliväkivallan tunnistaminen riippuu säännöllisessä yhteydessä lapsiin toimivan ammattihenkilöstön tehokkaasta koulutuksesta. Maahanmuuton lisääntyminen yhdistettynä lasten seksuaalisen riiston erityispiirteitä koskevan säännöllisen koulutuksen niukkuuteen on tuonut Suomen viranomaisille uusia haasteita ja johtanut siihen, että vain harvat uhrit tunnistetaan.³⁸¹

---

³⁸¹ Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä (5.8.2019). [Lehdistötiedote](#).

Tarvittavina suosituksina Lanzarote-komitea

- **pyytää** Suomea varmistamaan, että kaikki lapsiuhrien kuulemisesta vastaavat henkilöt ovat käyneet soveltuvan pätevyitysmiskoulutuksen (R42).
- **pyytää** Suomea tiedottamaan kaikille lapsille lapsiystävällisellä tavalla heidän oikeuksistaan lapsina ja myös heille tarjottavista vaihtoehtoisista huolenpidon muodoista, jotta estettäisiin lasten pitäminen aikuisina ja suojeltaisiin heitä aikuisina pitämiseen liittyviltä riskeiltä (R3).
- **pyytää** Suomea kouluttamaan ja valistamaan pakolaiskriisiin joutuneiden lasten parissa työskenteleviä lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston merkkien havaitsemisesta, ilmoittamisesta ja niiden puheeksi ottamisesta. Tällaisen koulutuksen tulisi sisältää osioita, joissa käsitellään näiden lasten kokemuksiin liittyviä erityispiirteitä (R10).

Lapsiystävällistä oikeutta koskevan Barnahus-mallin mukaisesti Suomen viranomaiset antavat mahdollisille ja tunnistetuille lapsiuhreille joukon takeita esimerkiksi uudelleentraumatisoitumisen estämisestä, tuen antamisesta, mukaan lukien lääketieteellinen ja terapia-apu, sekä lasten ja heidän perheidensä tulevien tarpeiden arvioinnista.³⁸² On ensiarvoisen tärkeää, että tämä tunnustettu tutkintamalli on keskitetysti käytössä koko Suomessa, jotta samaa tukea voidaan tarjota kaikille lapsiuhreille, etenkin vammaisille, vähemmistöryhmiin kuuluville sekä maaseutu- ja saamelaisalueilla asuville.

Tarvittavina suosituksina Lanzarote-komitea

- **katsoo**, että lapsiuhreille olisi annettava tietoa ja neuvoja heidän ikänsä ja kypsytyensä mukaisella tavalla sekä heidän ymmärtämällään sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisellä kielellä (R23).
- **pyytää** Suomea järjestämään lapsiuhrien kuulemisen lapsiystävällisessä ympäristössä erillään tavanomaisista tutkinta- ja kuulustelutiloista (kuten poliisin, sairaalan tai tuomioistuimen tiloista), ottaen huomioon alan parhaat käytännöt, sekä järjestämään tällaiset olosuhteet koko maahan (R41).

Suomi on taannoin käynnistänyt merkittävät ja laajat toimintasuunnitelmat, kuten Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelman, estääkseen lapsiin kohdistuvan väkivallan sen kaikissa muodoissa. On kuitenkin tärkeää, että viranomaiset varmistavat suunnitelmien asianmukaisen rahoituksen ja toteuttamisen, erityisesti niiden suunnitelmien osalta, jotka sisältävät lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston ehkäisemiseen liittyviä tavoitteita. Myös lasten ja selviytyjien osallistaminen heitä koskeviin asioihin tulisi varmistaa, ja sitä olisi vahvistettava. Esimerkiksi rahoittamalla näyttöön perustuvaa, lapsia varten tuotettua ja lasten tuottamaa aineistoa, jossa käsitellään seksuaalista hyväksikäyttöä ja riistoa verkossa, voitaisiin auttaa nuoria hakemaan tarvittaessa tukea ammattihenkilöiltä tilanteessa, jossa ovat itse tuottaneet sisältöä.

Tarvittavana suosituksena

- Lanzarote-komitea pyytää kaikkia sopijapuolia kannustamaan lasten osallistumista näiden kehittyvien valmiuksien mukaan lasten seksuaalisen riiston ja seksuaalisen hyväksikäytön

---

³⁸² Promis Barnahus Network. [About Barnahus](#).

torjuntaa koskevien valtion politiikan, ohjelmien ja muiden hankkeiden kehittämiseen ja toteuttamiseen, myös tieto- ja viestintäteknologiaan perustuvan riiston ja hyväksikäytön sekä lasten itsensä tuottamien seksuaalisten kuvien ja/tai videoiden osalta. Komitea pyytää sopijapuolia myös antamaan esimerkkejä siitä, miten lasten näkemykset otetaan huomioon lasten osallistamisen yhteydessä. (Suositus VII-6)